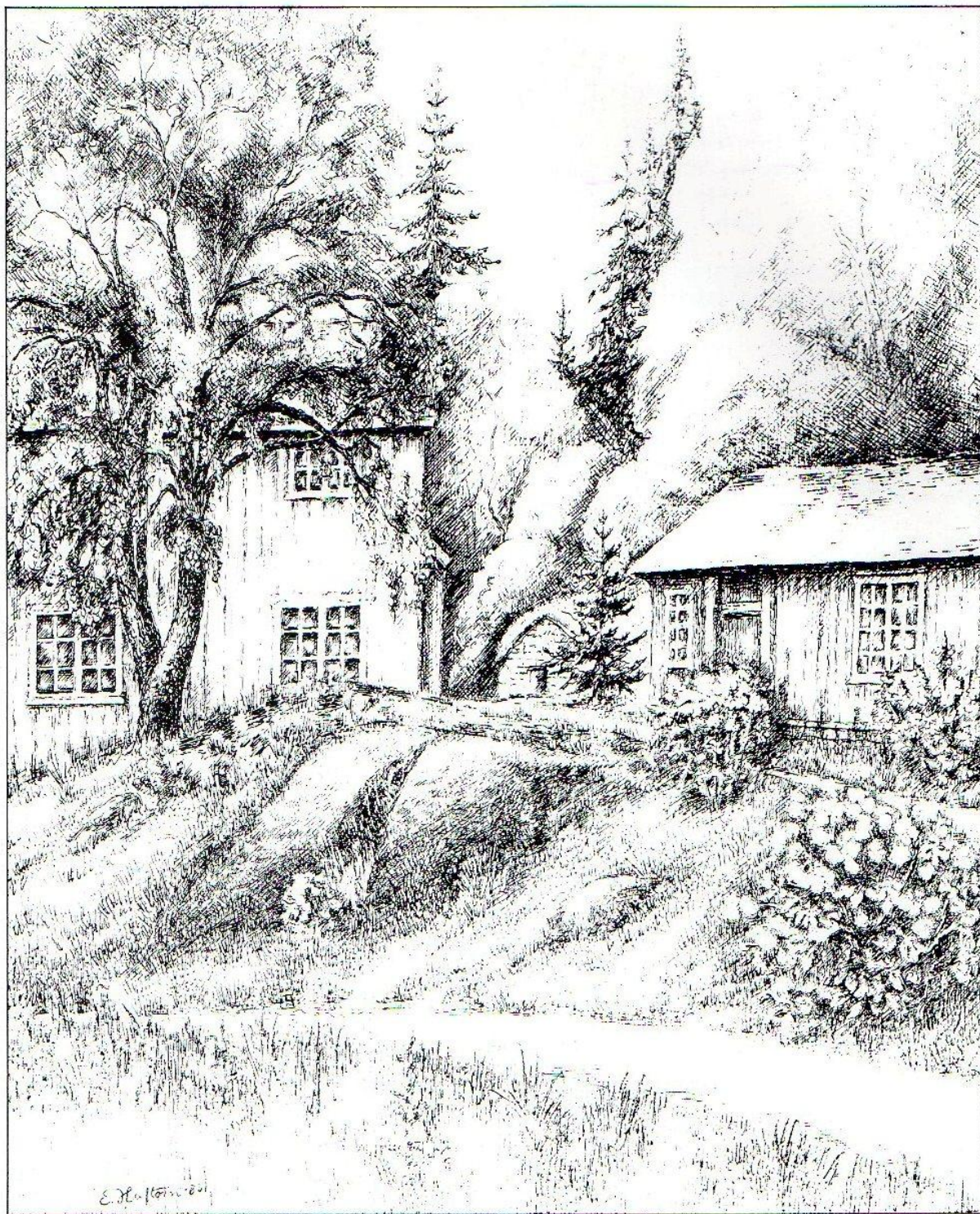

KLÆBU HISTORIELAG

ÅRSSKRIFT 1985

KLÆBU HISTORIELAG STYRET

Formann: Lars L. Forseth sen.
Nestformann: Ole Svaan
Sekretær: Møyfrid Hallset Skei
Kasserer: Inge Vevang
Styremedlem: Bjørn Hukkelås
Varamedlemmer: Eva Haftorn
Asbjørn Stjern
Olav Svendsrud

REDAKSJONSKOMITEEN
Bjørn Hukkelås, formann
Eva Haftorn
Stein Tranvik

JEG VIL VENDE TILBAGE

Jeg vil vende tilbake til markene
for at opsøge tabte spor,
jeg vil standse og lytte til fuglene,
mens min fod synker ned i jord,
for jeg føler en længsel, så klar og sterk,
at den sprænger min hverdags ring,
jeg må hjem til de steder, jeg kommer fra,
til de første, de sande ting.
Jeg vil sidde så stille hos blomsterne,
at de ved, jeg er deres ven,
under himlen, hos regnen og træerne,
skal jeg finde meg selv igjen.

Grethe Risbjerg Thomsen

HELSING FRA STYRET

Klæbu i oktober 1985

Vi er igjen på markedet med bladet vårt og håper det blir godt mottatt av alle husstander i Klæbu, det være seg gamle klæbygger som innflyttere.

Det er fortsatt villige skribenter som yter oss bidrag med gammelt og nytt stoff. Dette setter vi stor pris på og håper enda flere kan «tage pennen i sin hånd for at skrive nogle ord».

Vi har også i år hatt en arbeidsvillig og flink redaksjonskomite som redigerer stoffet for trykking og ofrer fritida si.

Medlemstallet har økt litt siste år, så nå er vi rundt 120 stk. Styret ønsker likevel at flere kan bli medlemmer i Klæbu Historielag. Kontingenten er fortsatt kr. 30.- og med betalt medlemskontingent sendes årsskriftet gratis. Som julegave egner det seg godt, også til utflyttede klæbygger.

Historielaget deltok også under kulturuka fra 16.-25. august 1985, med bl.a. utstilling av gamle bilder på Hallsetheimen.

Under audukingen av Jon Hytsagens bauta tok formannen på vegne av Historielaget over ansvaret for bautaens vedlikehold i framtida. Det var etter initiativ fra historielaget at bautaen ble reist.

Vi har fortsatt et godt samarbeid med Trøndelag Billedarkiv på Sverresborg. De sørger for aufotografering og fører dataene over på kartotekkort.

På Klæbu Folkebibliotek begynner det å komme i system. Bibliotekar og kultursekretær har sørget for at de innsamlede kartotek-kort blir satt i permer. Dette er Klæbu Kommunes eiendom, og tilgjengelig for publikum.

Vi i historielaget vil fortsatt følge opp med muntlige interjuer med eldre mennesker i Klæbu. Vårt ønske er at folk med tid og interesse kunne hjelpe oss med å bevare vår nære fortid.

På vegne av styret i Klæbu Historielag takker jeg alle bidragsytere for artikler, bilder samt tegninger. Videre en takk til våre annonsører, Klæbu Kommune, Klæbu Sparebank og Klæbu Gammeldansforening for økonomisk støtte.

Hilsen
Lars L. Forseth sen.
formann

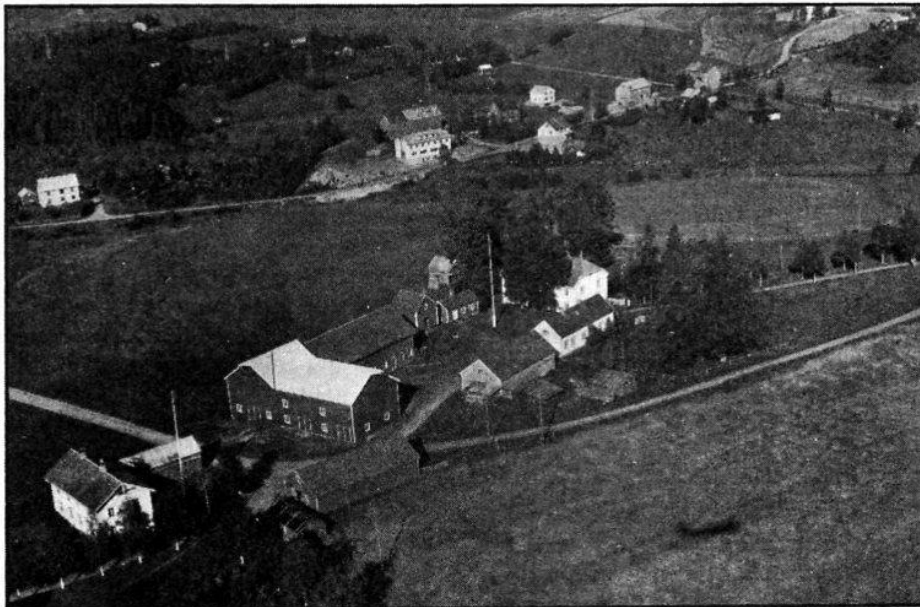
BLI HISTORIELAGSMEDLEM

KLÆBU HISTORIELAG

ÄRSSKRIFT 1985

Innhold:

Georg Hukkelås:	Noen trekk ved Klæbu seminar	s. 4
Henry Strand:	Idyll i Klæbu	s. 9
Stein Tranvik:	Klæbus første kvinnelige sjåfør	s. 10
Ole Svaan:	Noen minner fra krigsårene 1940 - 1945	s. 11
Ingebjørg Forsberg Edmark:	Turist 1945	s. 12
Bjørn Hukkelås:	Skibakker og skihopping i Klæbu - et tilbakeblikk	s. 13
H. Wildenvey:	Stien	s. 20
Bjarne Norheim:	Mormor-kista	s. 21
Lars L. Forseth sen. og Ole Svaan:	Kongebesøket på Brøttem i 1923	s. 23
John Aas:	April 1940	s. 24
Ole Svaan:	Arnt Paulsen Nordsets dagbok	s. 25
Stein Tranvik:	Et 60-årsminne	s. 28

Klæbu prestegård med «Strøket» i bakgrunnen. Fotografi fra ca. 1955.

FORSIDE: Klæbu Bygdemuseum, tegnet av Eva Haftorn 1985

BAKSIDE: Tekst: O. Svaan. Foto: B. Hukkelås 17. aug. 1985.

Noen trekk ved Klæbu seminar

—Georg Hukkelås—

Kilder:

Helge Dahl: Norsk lærerutdanning fra 1814 til i dag. Oslo 1959.

Anders Forfang: Klæbu seminar. Et lidet mindeskrift. Trondheim 1902.

En avisartikkel av lektor Karl Ræder 1964, og en av prost Arne Skjånes 1974.

Vi regner norsk folkeskole fra 1739, men i det første hundreår måtte skolen greie seg med lærere uten særskilt lærerutdanning for det meste, bl.a. studenter som hadde gått opp studiet, og bygdefolk som kunne noe mer enn andre. Prestene hadde å finne egnede personer, og fant dem oftest mellom evnerike konfirmanter, som de så gav noen rettledning for lærerarbeidet. Men i hele det første hundrår av vår folkeskole hadde undervisningen blitt drevet svært ujevnt.

Mellom alle de store oppgaver som det nye Norge av 1814 måtte ta seg av, var også den å få bedre skikk på opplæringen på bygdene. Og i 1827 kom, «Lov om Almueskolen på Landet i Norge.» Den krevde at der skulle være faste skoler ved alle hovedkirker, og dertil så mange omgangsskoler som trengtes. Denne lov fastsatte også at der skulle opprettes skoler til utdanning av lærere for denne «almueskole». Dette er opphavet til seminarene.

Det gikk ikke i en bråvending å sette i gang slike skoler. Det var trange tider, og statsstyret prøvde å sette disse skoler i gang på billigste måte. Vi synes kanskje det er underlig at alle de eldre seminarer ble lagt på landsbygden: Trondenes, i Asker, på Stord, i Holt ved Arendal, i Klæbu. Men det var ikke tilfeldig, for seminarene ble opprettet med sikte på folkeskolen på landet, hvor det på den tid bodde 9/10 av folket. De regnet med at elevene stort sett ville bli bygdegutter, som ville kjenne seg mer hjemme i sin utdanningstid. Og til bygden skulle de vende tilbake etterpå. På bygden ville de også få en billigere utdanning, noe som sårt trengtes, så knappe som lærerlønnene var.

Man mente også å ha noen erfaring for hvor ugunstig en lærerutdanning i byen ville være. Der var gjort et forsøk med seminar i Tønsberg i 1798, som utdannet 2 kull. Elevene derfra ble sagt å se ned på arbeidet med jorden, enda de hadde fått opplæring i jordbrukskunnskap. Mange tok ellers lærerarbeid i byene, så landsskolen var heller lite tjent med det. Fra et lærerkurs i Kristiansand omkring 1800 kom elevene hjem med byklær, bymål og bymanerer, som ikke stod særlig høyt i kurs i bygdene de skulle arbeide i. I Trondhjem hadde bispen Schönheyder satt i gang et slag seminar, knyttet til Vaisenhuset, men det sluttet etter få år, i 1805, da det bare var en elev igjen. Om det sa den nye bisp P.O. Bugge, bisp i Trondhjem 1803-42, at en lærerskole i byen gav helst elevene avsmak for det jevne, rolige liv på bygdene. De vennet seg bare til «Bylivets allehånde Daarligheter», var hans dom. Da var det bedre å velge bygden til miljø, mente mange. Det hadde presten Heyerdahl gjort, da han var prest på To-

ten. Den ordningen ble holdt for svært heldig.

Under drøftingen av stedet for et av seminarne skrev departementet at «man har nu engang adapteret det Princip at anlegge Seminarierne nogenlunde fjernede fra Byernes Tummel». Da stedet for seminar i Trøndelag skulle velges, forelå tilrådninger fra prostene og prestene i bispedømmet, at seminaret skulle ligge i en bygd, var der enighet om, men i hvilken?

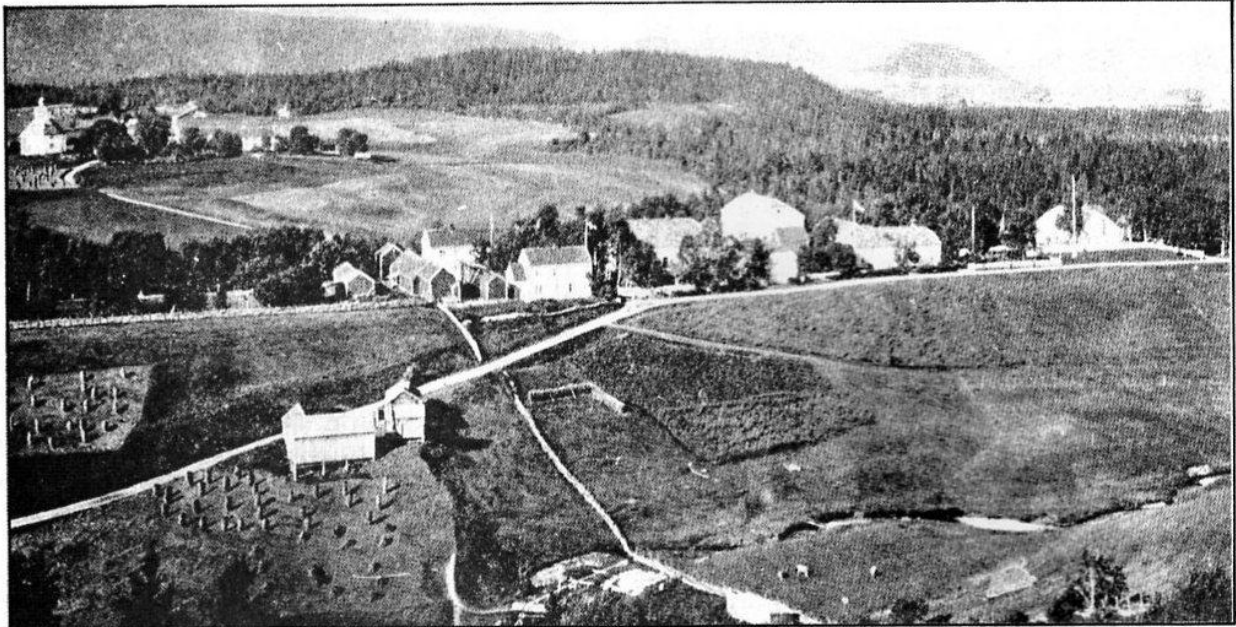
Mange prester argumenterte for sin bygd, Snåsa-presten skriver bl.a.: «Hvad Moralitet angaar, da synes dette ikke at staa tilbage for noget Prestegjeld.» Det var biskop og amtmann som til slutt skulle gi tilråding om stedsvalget, og de foretrakk Klæbu. En av grunnene var at bygden lå langt nok borte fra «Byernes Tummel» og «at eleverne ikke skulle være utsatte for Fristelser». Landeveien til Trondhjem var jo nær 2 mil.

Viktigste grunn var imidlertid den at i Klæbu bodde presten som pekte seg ut til bestyrer: Hans Jørgen Darre (1803 -74), sønn av Eidsvolls-mannen, eide den nødvendige interesse for et lærerseminar. Darre var i tvil om han kunne makte å lede et seminar ved siden av å være sogneprest (siden 1833), men biskop Bugge rådet ham til å ta på seg oppgaven. Darre svarte bekræftende, tilbød samtidig lokaler i prestegården, og påtok seg undervisningstimer. Han skrev: «Jeg føler en Varme for Sagen som jeg neppe indrømmer Nogen i høiere grad». Klæbu vurderte han med slike ord: «Neppe findes nogen Almue her i Stiftet, der i det Hele taget udmerker sig ved et mere udvortes skikkeligt Levned end Klæboe. Dens Ungdom er stille og sædelig. Uordener som Følge av Kaadhed og Drukkenskab, og som dessverre synes at tiltage i de nærliggende Menigheder, findes ei her. Kortspil, at jeg skal nævne en for Ungdommen forførende Last, kjendes her aldeles intet til. Ved Almuens offentlige og private Sammenkomster gaar det ordentligt til: i de enkelte som jeg har bivaaned, må jeg i det Ringeste tilstaae, at en Følelse af det Anstændige og Passende har hersket, som jeg oftere har savnet blant dem, der selv kalde sig Dannede. Således tror jeg med fuld Føye at kunde paastaae, at den Lærling, som ei fra eget Hjem bringer Spiren til Fordærvelse, under et tilbørligt Opsyn, her mindre end andetsteds ved onde Exempler vil blive forlokket.»

Den 2/2 1838 kom den kongelige resolusjon om seminaret: «Paa Klæboe Prestegaard opprettes midlertidig en Lærestalt, i hvilken der skal gives dem, der attaar Ansættelse som Kirkesangere og Almueskolelærere, en passende Dannelsen».

Darre skulle stille midlertidig fritt undervisningsrom og oppholdsrom for elevene i prestegården. Han skulle undervise 18 t. pr. uke i religion, bibelhistorie, skriftlig morsmål, geografi, norsk historie og rekning. For dette skulle han ha 300 spd. årlig. Han valgte til annenlærer cand. theol. Nicolai Ulstad fra Trondhjem (1808 -75), som også skulle undervise 18 t. Hans lønn var 200 spd.

Darre rådførte seg først og fremst med Fredrik Bugge,

Klæbu seminar fra ca. 1890.

rektor ved Katedralskolen 1833-51, som kunne orientere om bl.a. ledende tyske seminar. Seminaret ble åpnet 7. januar 1839, i nærvær av naboprestene, 13 elever var opptatt.

Den første tentamen ble holdt ved årets utgang. I Adresseavisen 17. des. -39 står at det var stor interesse i bygd og by for dette «viktige Institut». Bl.a. er stiftamtmanden til stede, likeså rektor Bugge. «Det var i sandhed saare tilfredsstillende at være Vidne til de grundige kundskaber som det i saa kort tid havde lykket Seminarets likeså nidkjære som duelige Lærere at bibringe Elevene ...» Ikke mindre begeistret ble herrene over «den skønne og korrekte firstemmige sang» som viste «hvad Iver og Kjærlighed for sitt Fag kan udrette, i denne for Norges Almue så viktige Green, hos mennesker der for kort tid tilbage for Største- Deelen var blottede for al Idee om Vocalmusik». Korsangen som ble så beundret, var innøvet av Ulstad.

Darre rådførte seg først og fremst med Fredrik Bugge, Det hadde jo lokaler i prestegården. Han måtte føre en seig strid for å få bygd, og måtte argumentere hårdt for regjeringen. Kampen varte i 2 år, og tok voldsomt på hans krefter, men han vant en fullstendig seier. Nybygging skulle settes i gang. Seminaret skulle bli en fast og vedvarende institusjon med inntil 30 elever.

I 1840 ble den nåværende prestegårds-bygningen ferdig, og også seminarets øvelsesskole på Sletten. Det hus var forresten i bruk som fortsettelsesskole så sent som 1946, men ble ca. -50 ombygd til bruk for Hallsetheimen. Hittil hadde det bare vært omgangsskole i bygda, nå ble det altså en fast skole i egen bygning. Den skulle også være øvelsesskole for de vordende lærere.

Seminaret var de 4 første år i noen rom i 2. etg. i prestegården, men i 1843 reistes en bygning med 6 undervisningsrom, den senere «gammelbygning», og samme år økonombygningen med tilhørende spisesal for elevene (jeg forstår her ordet økonom som en slags proviantforvalter). Dette skjedde på Sletten, en myrjord som støtte like opp til prestegårdens innmark, og som i Forfangs hefte nevnes som «der borte på multemyren», altså

hvor den sentrale del av Hallsetheimen ligger i dag. I -61 fikk man midler til flere bygninger, og i -92 er der 22 trebygninger.

Der ble også gjort meget til stedets forskjønnelse. Hver lærerbolig hadde sitt særskilte haveanlegg. En større seminarhave ble anlagt, treplantninger kom, veier og små parker. «Sletten, den gamle moltemyr, ble litt etter litt en riktig vakker plett.» Husenes opprinnelige farge kjenner jeg ikke, men de er hvitmalte i 80-årene. De følger muligens prestegården? Den er ikke hvit før i 80-årene. Et foto fra ca. -65 viser den noe mørk, muligens oker eller rød. Om det innvendige er brukt uttrykk som «Man samledes i seminarets lyse og rummelige undervisningsværelser, som var pyntet med flagg og grønt» og «kl ½5 samlet man seg til festmiddag i seminarets store og rummelige spisesal» (fra 50 års jubileet -89).

Internat

Noen av seminarene hadde internat, andre ikke. Da bodde elevene på gårdene omkring. Rektor ved Asker seminar var ivrig talsmann for internat. I 1840 skrev han at først når alle elever bodde på skolen, ville seminaret bli en «Opdragelsesanstalt, ikke blot en Undervisningsanstalt». Ved Asker var det i det hele streng kontroll. Elevene var under oppsikt hele tiden. Det var ordensregler for stort og smått. Alle måltider ble inntatt på seminaret, og det var forbudt å fjerne seg i en viss avstand fra bygningene.

Ved Klæbu var der internat, men ikke så strengt som ved Asker. Darre sier at det ikke skal være klostertukt eller avsondring fra den øvrige verden.

I Tromsø var «klosteret» det vanlige navn på seminaret, og elevene ble kalt «munker», eller helst «grautmonka» med tanke på standardretten. Bestyrer Falkenberg ved Klæbu skrev henimot 1890 mot internatordningen. - Det var «Kaserneliv» til skade både for elevene og for forholdet mellom lærere og elever, - det unaturligste av all innlosjering.

På internat bodde elevene svært rimelig. De fikk skikkelig stell, til tross for at de ofte med mer eller mindre

grunn klaget på maten. Forfang forteller at det forekom bruk av bedervet kjøtt. En gang ble proviantforvalteren avskjediget. Han nevner også de respektinngydede grøtgryter. Videre: «Matspørsmålet hørte til de spørsmål som ivrig ble diskutert, ja det kunne være det eneste riktig aktuelle og brennende spørsmål innen seminaristflokkene, og kunne gi anledning til velgjørende avvekslinger i seminaristlivets ensformighet oppe i Klæbu».

På internat vennet de seg til orden og samliv. Men ordningen hadde imidlertid sine skyggesider. Elevene ble vel mye isolert fra omgivelsene. Dermed fikk lærerne ofte en for sterk innflytelse på dem, slik at de dannet seg etter sine lærere. Det var lett å se fra hvilket seminar en elev kom, for det viste seg i hans måte å være på.

Fag

Hovedsaken var religionskunnskap, morsmål, regning, skrivning og øving i å undervise. Dernest kunne en prøve å gi elevene kunnskaper i fedrelandets historie og geografi, grunnloven, helselære, sang og havestell. Naturfag, historie og geografi var fag som nå og da kunne behandles når tiden tillot det. Krav om undervisning i naturfag kom, og i -58 ble det hevdet at seminaristenes tid og krefter for meget var opptatt av religionsundervisning, og at en del av tiden burde brukes i mer praktisk retning. I Klæbu ble i -58 satt i gang ordnet opplæring i naturfag. Havestell ble det undervist i fra begynnelsen av -40 årene, men ingen særlig skikk på det før i slutten av 60 årene. I -62 ble gymnastikk innført, som regel 2 t i uken for hver klasse.

Dette reglement gjaldt fra 1837-69, men undervisningsplanen av -69 bygger mye på den gamle. Fagene måtte være «de for en skolelærer mest nødvendige og dannende».

Det var strid om de to skrift-former — gotiske eller latinske bokstaver. Til å begynne med var gotiske bokstaver det vanlige. Likevel skrev Ole Vig latinske bokstaver da han begynte på Klæbu sem. i -41. Skolemannen Knud Knudsen oppfordret i -52 lærerne til å gå inn for latinsk skrift. Bestyrerne holdt i -47 på begge skriftformer. Barna behøvde bare å lære å skrive ett alfabet.

Gotisk skrift gikk tilbake, og i slutten av -50 årene, ved opptakingen, hendte det at mange ikke kjente gotiske bokstaver. Opplæringen fortsatte likevel i både latin og gotisk skrift. Seminarreglementet av -69 sier: «Latinsk håndskrift øves, elevene (seminaristene) skal lære å lese og forstå den gotiske». Dette krav falt bort i 1890.

Undervisning

I meldingen fra Klæbu 78-79 blir opplyst at den foredragende undervisningsmåte, med påfølgende eksaminasjon, er blitt mer fullstendig gjennomført enn tidligere. I -89 heter det at undervisningen skjedde dels ved foredrag, dels ved eksaminasjon. Lærerne gjorde den erfaring at leksehøring og trettende eksaminasjon var absolutt nødvendig, især i 1. klasse.

Darre var en mester i å fortelle bibelhistorie for barn, og barna på Sletten var helt og fullt med når han fortalte, da var det en feststund. Det skulle mye til at han var fornøyd med seminaristene på det område.

En elev sier at før 1878 var det strengt forbudt å bruke bygdemål når de praktiserte som lærere på øvingsskolen. Men det blir imøtegått av en annen. En tredje sier at

hvert ord av bygdemål ble tråkket på, både i praksisopplæring og når de ble eksaminert, og at det var synd å si om lærerne ved seminaret at de hadde vist seg som elskere av norsksdom.

Opptaking, læretid

Seminarene skulle ha samme krav til opptaking av elever, og læretiden skulle være like lang overalt. I reglementet heter det at alle fag skal gjennomgås i høyst 2 år. Til vanlig var det opptakings-prøve i august hvert år. Aspirantene måtte være mellom 17 og 22 år, men unntak kunne gjøres. Ved siden av vanlige attester måtte de legge fram attest fra prest eller lærer om deres evner, forhold, kunnskaper. Minstekrav til forkunnskaper: lese med ferdighet i bok, lese skrift, skrive en leseelig håndskrift, ha så mye kunnskap i bibelhistorie og religion som en vel forberedt konfirmant pleide å ha. Det hendte at noen var så godt forberedt, og greide seg så godt ved prøven, at de fikk begynne i 2. kl. med en gang.

Kravene ved opptakingsprøven var altså svært rimelige. Mange manglet dog nesten helt de nødvendige forkunnskaper, eller hadde lært forkjørt og uten ettertanke det lille de kunne. Det var en stor hindring for seminaropplæringen. Seminaret hadde rett til å vise bort slike aspiranter. Men når almueskolen og forholdene i hjembygden var slik at de ikke kunne skaffe seg bedre forkunnskaper, så var det hardt å vise dem hjem uten først å ha prøvd dem en tid.

Det vanlige var at seminaristene gjorde seg ferdig på 2 år. Flike elever kunne greie det på 1 år, og det forekom ikke så sjelden.

Som regel skortet det ikke på arbeidsevne og arbeidsvilje hos elevene. Bestyrerne roser dem i sine årsmeldinger for utmerket flid. Kravene til elevene var ikke små. Det var mange fag, og pensum drøyt nok. Bestyrer Nils Aars (1874-82) skriver i -78 at der er mange bleke og overanstrengte elever, og noe urolige og forsert over undervisningen grunnet den store kunnskapsmengde som skal læres. Han går inn for 3 årig kurs.

Klæbu seminar var beregnet for 30 elever, men i 1853-58 var det 35-41 elever pr. år, og enda kom mange ikke inn. I -55 ble det tatt inn bare 17 av 28. I -59 var søkningen større enn noen gang, 27 av 42 ble opptatt, slik at der i alt var 47 elever. I -60 kom en midlertidig utvidelse av seminaret (opphevet ca. -70), slik at der ble 60-70 elever. Seminaret tok opp 655 elever fra 39 - 66. 19 var sønner av embetsmenn eller byborgere, 76 av kirkesangere eller lærere, 423 av gårdbrukere eller andre eieningsmenn på landet, 137 av husmenn eller innerster.

Bestyrere

Hans Jørgen Darre (1803-74), bestyrer 38-49, sogneprest i Klæbu 33-43, prost 43-49, biskop i Trodhjems stift 49-60, søkte da avskjed på grunn av tiltagende leddgikt, død i 74 i Spania. En mann som husket Darre fra hans eldre år, fortalte til Arne Skjånes at han var krocket av gikt. For å prøve å lindre smertene, reiste han til sin datter og svigersønn i Spania. Foruten motgang ved sviktende helse, må nevnes at han i 49 mistet sin kone, født Dessen i København i 1811, og likeså deres nyfødte datter. Derfor er hans harpes strenger gråt, sier han i eldre år i et dikt.

Etter 1860 drev han endel med litterære sysler, bl.a. historiske studier. Han gav ut en bok om kong Sverre og

Norge på hans tid, dessuten en diktsamling «Religiøse Smaadikte». En av hans salmer er tatt inn i Landstads rev. salmebok. Han holdt i 1860 årene mange foredrag over historiske emner.

Han var påvirket av Grundvig, men også av rasjonalismen (fornuftsdyrking), «derfor grep han både hjerte og forstand i fremstilling av de bibelske avsnitt.» Frivillige bibeltimer om kveldene ble besøkt av alle elever, da de var høgtidsstunder for dem. Han var usedvanlig begavet og sjelden klar i tanke og fremstilling, «hvorover der til dels falt et poetisk skjær». Han forstod å sette fart i sine elever med lune og vidd og var dem en faderlig venn. Ole Vig sa en gang at Darres make i lærerbegavelse hadde han ikke truffet noe sted. Darre ligger begravet uten minsten (sier Forfang i 1902) ved Nidarosdomen.

Karl Essendrop (1818-93), født i Kristiania, tok -39 teol. eksamen med beste karakter, sogneprest i Klæbu og bestyrer på seminaret 49-59. I -59 ble han sogneprest i Melhus, -61 biskop i Tromsø, i 67 sogneprest til Vår Frue kirke i Kristiania. Fra 68-72 lærer i kateketikk ved det teologiske seminar, -72 kirkestatsråd, og -74 biskop i Kristiania. Forfang roser ham sterkt på mange områder, – et bedre valg til bestyrer kunne neppe vært truffet. Han var aktet av elevene, og mange av dem har sagt at oppholdet var de dyrebareste og kjæreste minner. Når han var ventet i klassen, ble det stille i rommet en god stund før han kom. Menigheten i Klæbu mintes ham med kjærlighet lenge etter han hadde forlatt bygda, og det kunne bli fortalt hva han ved forskjellige anledninger hadde uttalt. Biografisk leksikon sier han var den betydeligste skikkelse den norske kirke har hatt så langt tilbake man kan minnes. Tilsynelatende var han streng, lukket og barsk, men egentlig mild, humorfylt, varm og kjærlig.

Da ny sogneprest og bestyrer etter Darre skulle ansettes i -49, forelå en søknad fra en del klæbygger om adskillelse av de to stillinger. Essendrop fant forbindelsen mellom de to stillinger naturlig, og ønsket ingen forandring. Det hendte bare sjelden at han for prestegjerningens skyld måtte forsømme noen time på seminaret og heller ikke kom det klage fra menigheten. I -59 gikk K.dep. inn for atskillelse, dog midlertidig, så man kunne vinne erfaring. Samtidig ble seminaret utvidet, og Ulstad konstituert som bestyrer. I praksis ble atskillelsen endelig.

Når vi går inn i Klæbu kirke, henger et stort bilde av Essendrop like til høyre, og av Darre til venstre. Essendrop døde -93, og ligger begravet på Vår frelsers gravlund.

Nicolai Ulstad (1808-75)

Bestyrerne skulle være teologer, og Ulstad var teolog som sine forgjengere. Annenlærer i -39, bestyrer fra -60 til -74, døde på sin gård Torven våren -75. Han ble født i Trondhjem, der hans far var kjøpmann, men slekten kommer fra Hegra. Nevnes kan at Ulstads bestefar hadde en bror som var Eidsvollsmann. Ulstad var bestefar til lærer Karl Ulstad (1873-39), og gift med Anna Green, hvis far var skotsk. Om hun vokste opp i Skotland eller Norge, vet jeg ikke.

Han var musikalsk begavet, elsket sang og musikk, og var flink musikk-lærer. Tredobbelt sett salmodikon var

*Fotografiet tatt på seminaret 1860-65.
Foran fra venstre: Sogneprest Angell, Nicolai Ulstad,
C.E. Nicolaisen.
Bak fra venstre: Ove Bugge, Hans Landstad.*

på musikk-værelset. Ovenfor ble nevnt hvordan noen prominente herrer ble begistret over korsang innøvd av Ulstad da seminaret var ett år. Våren -45 kom noen damer fra byen til prestegården på besøk, og seminarelever underholdt med sang. Han var ingen taler, og ville nødig opptre offentlig, men Forfang sier at Ulstad i Stortinget (stortingsmann 1857-60) skildret folkeskolelærernes usle lønner så sant og gripende at Stortinget bevilget mer. Han var en godslig og hyggelig mann med et varmt hjerte for elevene. Som lærer hadde han et praktisk grep på tingene, og krevde grundig kunnskaper av sine elever. Han likte at de kunne sine ting utenat. I det pedagogiske var han meget konservativ, og drev sterkt med lekselesning.

Han kunne bli ivrig når han omtalte en kjær forfatter i norskundervisningen, eller en kjent pedagog. Da vandret stolen fra den ene side av kateteret til den andre, mens han fra sin blanke snusdåse tok seg en pris flere ganger i løpet av timen.

I det religiøse var han sterkt påvirket av Grundvigs «glade kristendom», men gjorde svært lite vesen av sin tro, og prøvde neppe direkte å påvirke elevene sine, sier Dahl. Ulstads elev, Ole Vig, ble ivrig grundvigianer etter at han forlot seminaret. Seminarene var ellers rettroenhetsens faste borg.

«Ulstad prøvet alt, og beholdt det gode» sier en av hans elever under 50 års jubileet i -89. På dødsleiet sa han til en god venn: «Jeg vil bli i den kristne tro».

Nils Aars

Lærer på seminaret 60-64, senere bestyrer 74-82. I 1902 er han sogneprest i Lier og prost i Asker prosti. Han gikk inn for 3 årig kurs grunnet det store kunnskapsstoff. Seminarloven av -90 gav studenter adgang til å ta lærerprøven. Det var Aars imot, da man hadde lite kjennskap til deres moralske forhold. «Studenter uden Hoved» var det vel som ville søke seg over i folkeskolen. Uten tvil var man langt bedre tjent med seminarister. Studenter måtte forutsettes å virke bare kort tid i folkeskolen, for så å fortsette studiene.

Christian Falkenberg

Teolog, bestyrer 82-92, og fortsatte som bestyrer ved Levanger seminar.

Ved seminarloven av -90 fikk kvinner adgang. Falkenberg uttalte at han hadde intet mot fellesundervisning, dersom seminaret ble flyttet. Falkenberg så det som sin plikt å få landsmålet sidestilt med bokmålet, og da seminarloven skulle gjennomføres fra -91, sørget han for at der ved tilsetning av ny lærer ble tatt hensyn til dyktighet i landsmål.

Noen lærere

Ove Carlsen Bugge (1822-04) var lærer fra 42-75, altså 33 år, og den som hadde sin lengste arbeidsdag der. Han var fra Fosnes, 3 mil nord for Namsos, og gikk selv ut som elev av første kull i 1841. Han var i mange henseender en original mann, ordknapp, kort og bestemt til daglig, men kunne være livlig og underholdende. Hans originalitet kom især fram i hans undervisning. Seminarister visste å fortelle morsomme historier om den. «Hvilken Klæbu-seminarist fra -60 årene husker ikke våre onsdagsettermiddager og vår musikkteori-time hos Bugge. Da kunne der gå livlig til. Var vi ikke blitt klokere i det faglige emne, så hadde vi dog lært å tenke over ting og forhold vi ikke hadde vært oppmerksom på». Stortingsmann J. Præsthus sa engang: «Det beste jeg lærte ved seminaret, lærte jeg av Bugge. Han lærte meg å tenke».

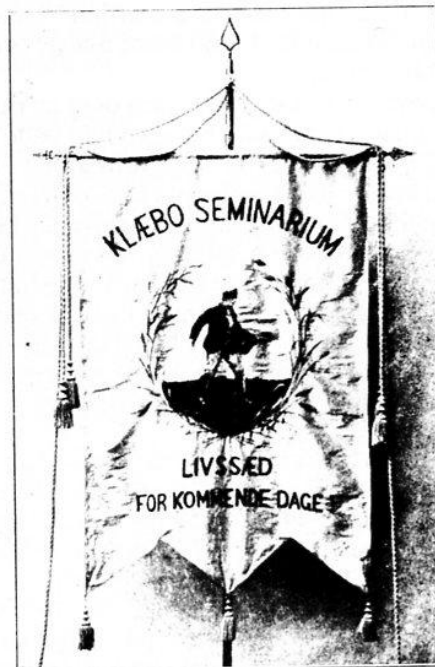
Elever som hadde store tanker om seg selv, ble fratatt disse, og de som hadde vanskelig for å følge med i hans fag, ble stadig og ikke alltid lemfeldig behandlet. «Bugge var ikke utrustet med silkehansker». Han var en ivrig deltaker i lærermøter, hvor han stadig hadde vektige ord. I -89 var han hovedmannen bak et legat til minne om Darre og seminaret, som da forutsås snart å bli flyttet. Han gav et anselig beløp til et grunnfond. Bugge var den første poståpner i Klæbu, fra -54. Han holdt på til hans datter Albertine ble ansatt i -93.

Han eide Svån (nord i bygda) 58-69, og Bostad nordre 72-96, da han solgte til Flatjord. Til sist i 80 årene drev han sætring på Bostadvollen, med mor til Edvarda Aungrind som sætertaus. I -96 flyttet han til sin datter Albertine (-45 - ca. 1923), som drev en liten handel på Halsetbakken siden -75. Han var der sine siste 8 år. På s. 394 i bygdebok I er et maleri av huset (1954). Gustav Svån husket at husets vinkelbygg kom til da Bugge skulle flytte inn. Forfang sier i 1902: «Han er i Klæbu ennå, er åndsfrisk, sterk, og full av interesser». Han hviler like sør for kirken, og graven har en flere meter høy sten.

Hanibal Marius Hartman

var lærer ved seminaret 73-92. I 1902 er han overlærer ved Levanger seminar. Han representerte i stedet for Falkenberg (som var i utlandet for sin helbreds skyld) ved jubileet i -89, og tok imot den nyanskaffede fane med velvakte ord. Fanen brant i -97 under storbrann på Levanger.

Sogneprest Kaurin var i Klæbu 71-86, og i Ringebu 86-1900, der han døde og er begravet. Hartman og Kaurin bygde en hytte ved Kløftvatna, og var således ofte på jakt og fiske på Brungmarka. Kaurin pleide å ri på disse turer. Hans kone og døtre fulgte ham, de også til hest.

Fanen som ble innviet ved seminarets 50-årsjubileum i 1889.

Mathias Skard (1846-1927)

kom til Klæbu seminar -91, ansatt delvis på grunn av sin dyktighet i landsmål. Som før nevnt la Falkenberg vekt på det. Han ble altså bare ett år i Klæbu. Skard tilhørte den meget begavede bondeslekt fra Øyer, og var en åndsgigant, hvis livsgjerning favner om så utrolig mye. Han var far til biskop Bjarne Skard, prof. Eiliv Skard, prof. Sigmund Skard og således bestefar til Torhild Skard. Hadde mange års erfaring som lærer i landsmål for bondeungdom og skolelærere, bl.a. på folkehøyskolen Vonheim i Gausdal i 9 år, hvorav 6 år som bestyrer.

I disse linjer om Skard støtter jeg meg på Dahls bok, for jeg har også sett hevdet at Skard ikke var i Klæbu. Forfang nevner ham f.eks. ikke, men det kan jo være fordi han var bare ett år.

Anders Forfang

var øvingslærer — underviste elevene i praktisk lærerdyktighet. Han virket i Klæbu 78-92. I 1902 er han øvingslærer i Levanger. Han var far til Ingvald Forfang, som var lærer ved Torshus 1905-23, bestyrer der 1923-40, og far til skolemennene Faste Forfang og Dagfinn Forfang. Ander Forfang gav ut i -02 det eneste skrift jeg kjenner om Klæbu seminar. Ellers må man lete litt her og der for å få vite noe.

Foruten bestyrerne og lærere er også proviantforvaltere og pedeller (vaktmestere) gjennom de 53 år nevnt i Forfangs hefte.

Av seminaristene fra Klæbu er vel skolemannen og grundvigioneren Ole Vig (fr Stjørdal) den mest kjente. De tre brødre Hougen fra Sel, ble velkjente skolemenn i Halden, Tønsberg og Kragerø. Alle disse gikk ut først på -40 årene. Mange har vel hørt Engebret Hougens sang: Sjå soli på Anaripigg, skrevet på en seter i Sel i -45. Ellers virket de flese som lærere, mange ble prester og noen stortingsmenn.

Av klæbygger som gikk seminaret, kan nevnes Hans Ludvig Forseth, far til Lars og Arnt Lysklett. Han gikk ut i -56. Karl Ulstad, far til bl.a. Kåre Ulstad, gikk ut i siste kull i -92.

Jeg kjenner nesten ikke til muntlige beretninger fra seminaret, men de kan finnes for det, — gått i arv fra besteforeldre til foreldre. Det ville være rart hvis ikke, for vi har hatt Klæbu-seminarister i Klæbu i lange tider: Ole Svaan (1841-1921) var lærer i bygda i over 50 år, Ole Aune (1864-1947) i 46 år, fra 1888-1934. Det ville være en godbit for dette skrift om kjente eller slektninger av disse hadde noe å fortelle.

Det lille jeg har hørt: Lars Lysklett (1875-52) fortalte ca. -38 at vi hadde hatt skole i Klæbu også utover folkeskolen. Jeg var så ung den gang at jeg lyttet bare med et halvt øre, men han hadde merket seg som 15-16 åring elever som spaserte i parken og spesielt originaler, som så slik og slik ut og pleide å gjøre det og det.

I -80 årene ble det skutt en bjørn på Nordmarka. Den

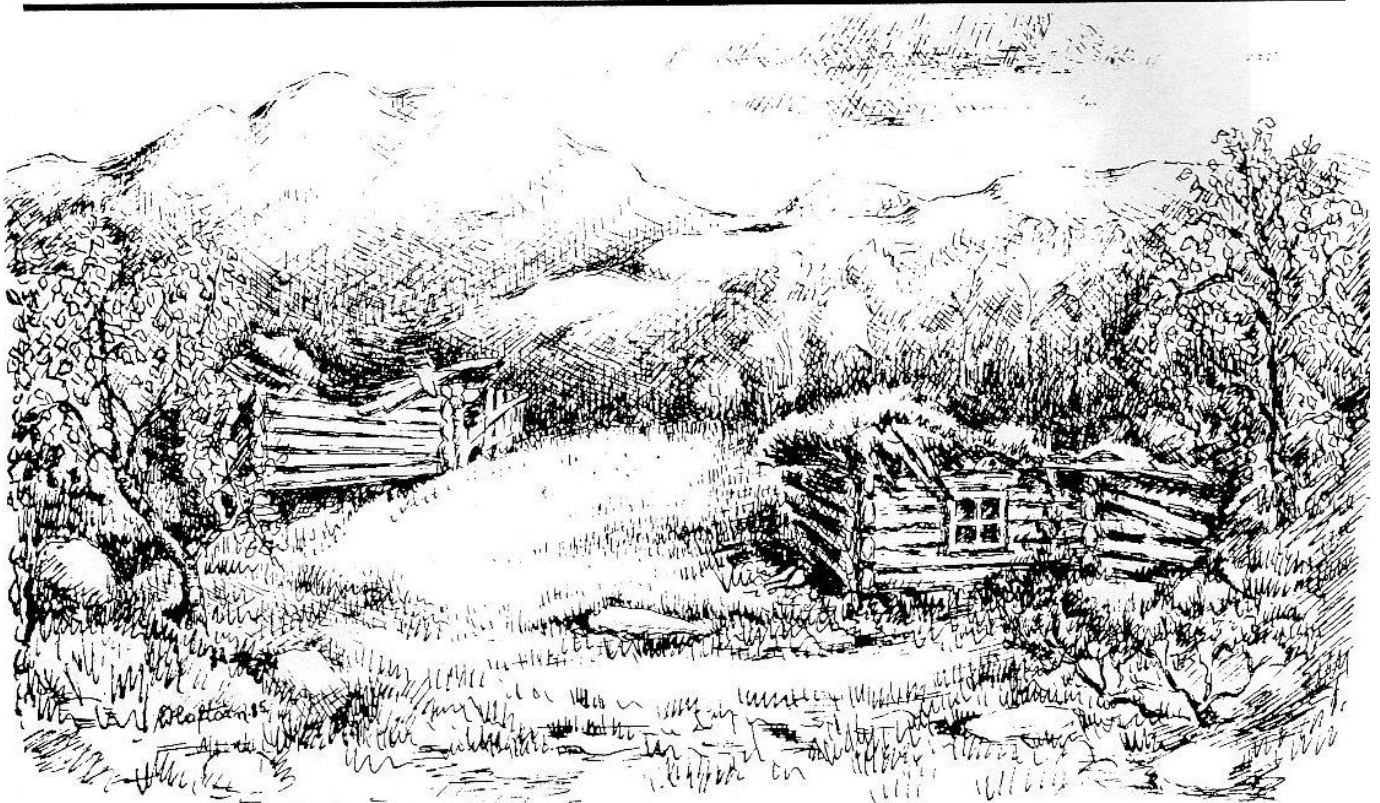
ble bragt ned på seminaret, så elevene kunne se.

Kristen Eidstutrø (1820-92) hadde inntil -71 salg og utskjenking av øl og vin i «Stuggu», fra -71 bare bayerøl. Elever avla besøk der; jeg vet ikke i hvor stor grad, men bestyrelsen så ikke på det med blide øyne.

Seminarets flytting

Den viktigste grunn til flytting var den vokster som folkeskolen fikk med loven av -89, og de økte krav til seminarets øvingsskole. Det ble klart at skolen måtte flytte fra Klæbu, som bare hadde en todelt øvingsskole. Dessuten, som Forfang sier: «Den avsidesliggende fjellbygd Klæbu hadde for få dannelses-muligheter å by på. Det ble liksom for trangt deroppe. Man så seg om etter et sted med sterkere pulserende liv, mer tidsmessige kommunikasjoner. I 53 år lå seminaret lunt deroppe i den trange lille bygd, og 1151 ble uteksaminert.» Ja, fra en skole med det beste ry.

I 1892 bestemte Stortinget at seminaret skulle flyttes til Levanger, og i sommerferien -92 foregikk flyttingen.

Idyll i Klæbu

Av Henry Strand

Tegning: Eva Haftorn

Grønne bakker, grønne flater,
viltre bekker, skog og løv.
Muntre kjerringer som prater
noe mer enn bare tøv.
Store melkeapparater
under dyr som tygger drøv.

Kvite våningshus i flanken
av de andre holdt i rødt.
Fete stabbur som får tanken
til å streife flekk og kjøtt.
Noe mynt i sparebanken
gjør at alt går pent og støtt.

Grend i grend med brede veier
hvor de unge stevner fram.
Han med sykkel og med greier,
hun på stangen foran ham.
Begge flirter som man pleier
etter godkjent norsk program.

På en rydning under fjellet
står en kåk på grasgrodd vang.
Noen lot meg visst fortelle
den var sæterbu engang.
Jeg har diktet der en morgen
mens de første fugler sang.

Diktet er skrevet av journalist Henry Strand (1922 - 1963), trolig i 1942. Inspirasjon og idéer fra Lillesve og Lillevollen m.v.

Klæbus første kvinnelige sjåfør

Stein Tranvik:

Karen Brøttem (gift Jonassen)

□ Denne vår pionerdame har nå hatt førerkort i hele 55 år.

Familien Brøttem må vel sies å være blant pionerene når det gjelder bil og bilkjøring. Klaus Brøttem startet i 1914, sammen med Nils Høiseith, Klæbu's første bilrute med sin Rex Simplex. Klaus Brøttem's datter, Karen, var den første kvinne i Klæbu som tok førerkort.

Hun kjørte opp den 12. november 1930. Klaus Brøttem hadde vært i Oslo og kjøpt seg bil, nemlig en Buick 1929-modell. Karen hadde derfor en brukbar bil til øvelseskjøring. Den eneste ulempen var at hun ikke var så storvokst, mens bilen derimot var en riktig sværing. Men dette ordnet seg galant når hun la en pute eller to i setet. Da hadde hun den hele og fulle oversikten over hvor ferden gikk.

Øvelseskjøringen foregikk helst på jordene ved Brøttem, og av og til, når hun fikk med seg erfarne sjåførere som Richard Schei og Ole Devle, dristet hun seg ut på hovedveien.

På den tiden var ikke biltrafikken på veien oppe ved Selbusjøen så overveldende. Den begrenset seg for det meste til rutebilen og handelsmennene Østlyng og Storø som hadde hver sin Ford.

Nå slang det selvfølgelig en og annen hestekjører langs veien, men de kom ikke akkurat så brått når de kom. Dessuten innbød ikke veien der oppe til noen råkjøring. Den var særdeles smal og svingete. Standarden var ellers som på bygdeveier flest.

Etter en tids øvelseskjøring oppe ved Brøttem, gikk ferden den 12. november 1930 til Trondhjem hvor Karen

skulle vise sine ferdigheter for bilsakkyndig Rask. Hun kjørte først utover Dronningens gate og svingte opp Hospitalsgata mot Kongens gate. Der foretok hun en bakkestart og kjørte så til Museumsplassen hvor hun rygget rundt et hjørne. Dermed var oppvisningen over og førerkortet vel i havn.

Nå var Karen ofte å se ute på veien i Buicken, såvel sommer som vinter. På den tiden var det sjelden å se kvinner bak rattet. Biler var fremdeles noe som bare barske mannfolk dristet seg borti. En må huske på at det ikke var så veldig mange år siden kvinnelig stemmerett var innført og kvinnelige sjåførere var ikke noe hverdagssyn. Derfor vakte hun nok en viss oppmerksomhet når hun var ute og kjørte.

I 1937 måtte den stolte Buicken vike plassen for en mere strømlinjeformet bil, nemlig en ny Ford V8 som kostet den nette sum av 5000,- kroner. Under krigen fikk Forden stå og hvile seg.

Etter krigen skulle den ut på en Oslo-tur. Før de kjørte hjemmefra, hørte de en rar lyd i motoren, men den forsvant etter hvert og turen gikk som planlagt. Lyden kom imidlertid tilbake verre enn noen gang før, og da de kom til gjestgiveriet på Geilo, var det blitt helt forferdelig å kjøre. Bilen gikk bedre om man rygget, og på den måten kom man seg ned til et lite, privat verksted. Der traff de tre ungdommer som tok på seg å reparere den. Karene jobbet med bilen hele natten og var ute med motoren to ganger før den ble bra. Dagen etter kunne turen fortsette uten ulyder.

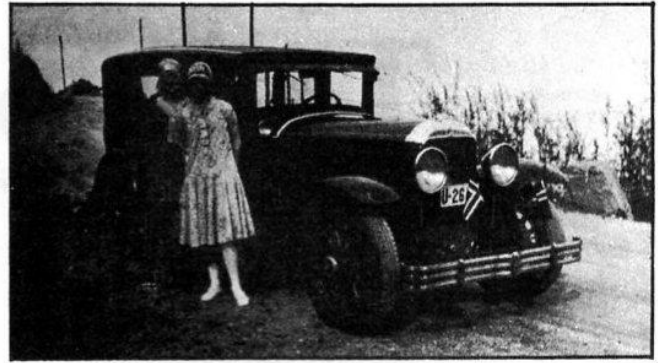
På veien hjem fra Oslo hadde de hele 9 punkteringer. Dekkene var blitt så dårlige, og nye dekk var vanskelig å få tak i etter krigen. Bortsett fra denne turen har Karen aldri vært utsatt for punkteringer. Dvs. hun har punktert to ganger, men begge gangene skjedde det inne i garasjen.

Karen Brøttem kjører T-Ford.

Uhell har hun også stort sett holdt seg borte fra i de årene hun har kjørt bil. En eneste gang har hun vært ute i kollisjon, og da til gangs; hun kolliderte nemlig med trikken!

Hun hadde vært i byen med Forden og hentet gjester og kom kjørende utover Kongens gate, hvor hun passerte trikken. Ute ved Ila kom det en hestekjører i motsatt retning som plutselig svingte over gaten ned mot Skansen. For å unngå å kjøre på hesten svingte hun ut til venstre, uten å tenke på trikken. Trikken traff henne i siden og førte bilen med seg mange meter framover. Heldigvis hadde det regnet, slik at brolegningen var våt, og bilen gled sidelengs i stedet for å velte. Det ble selvfølgelig stor sammenstimling av passasjerer fra trikken og andre skuelystne. Politiet kom til og tegnet opp og opptok forklaringer. Karen måtte bli med på politistasjonen og forklare seg om sin manøver. Etter en stund kom så politiet til at hun var uten skyld, og saken ble henlagt. Hestekjø-

17. mai 1931.

Gunnlaug og Karen Brøttem foran familiens Buick 1929-modell.

rerer som var skyld i ulykken, hadde selvfølgelig forlenget forduftet fra åstedet. Merkelig nok var det bare stighbrettet som hadde tatt skade av sammenstøtet med trikken, så hun slapp nokså heldig fra det hele.

Noen minner fra krigsårene 1940 - 1945

—Ole Svaan:—

Det er i år 45 år siden krigsutbruddet i Norge, den 9. april 1940. Jeg var fylt 16 år dagen før, og erindringsgodt den første melding jeg fikk dagen etter i 8-tida om morgenen.

Jeg var eier av et krystallapparat, men dette var ikke i bruk så vidt tidlig på morgenen, og jeg var i arbeid ute.

Plutselig fikk jeg se Ole Høiås (1851-1942) komme småspringende oppe i bakken. På lang avstand kunne han berette følgende tragiske nyhet: «Tyskerne har landsatt tropper i byen og har besatt alle offentlige bygninger og militære depoer». Han kunne fortelle videre at Kristian Engan hadde evakuert sin familie til foreldrene som bodde ved Lappen, og at han var nyhetsformidleren.

Like etter kunne jeg observere tyske fly på rekke og rad over Klæbu. Jeg gikk straks til krystallapparatet, og der fikk jeg bekreftet at ufred var kommet til landet

Den 9. april finner jeg følgende i mine dagboknotater: Det ble ingen avslutningsfest på framhaldsskolen p.g.a. den alvorlige situasjonen. Elevene ble på kort varsel innkalt til møte på Sletten skole for å motta vitnemålene av vår lærer Georg Bjørgen. Han fikk overrakt en gave fra elevene ved Ottar Renå. Sogneprest Arne Skjånes holdt en engasjerende tale, som naturlig nok var sterkt preget av den nyss oppståtte situasjon for vårt land. Alle tilstedeværende var dypt alvorlige og rørt. Avslutningsfesten som var berammet til om kvelden, ble avlyst. Omtrent

I løpet av de neste 5 år opplevde jeg mye, som jeg har

skrevet ned i dagboka. Jeg tar med en historie her.

Først i juni 1940 ryktes det at et tysk transportfly hadde falt ned på Heimdalsmyrene, som forøvrig var tenkt utbygget til flyplass.

Søndag den 16. syklet noen kamerater og jeg ut til åstedet for ved selvsyn å undersøke saken. Og det stemte, — det tyske flyvraket lå der til beskuelse og uten bevoktning. Vi tok med oss noen deler fra flyet, er det bl.a. notert i dagboken. Spesielt kan jeg huske at vi tok med noen svært lette metallrør ca. 2 m lange og omtrent 4 cm tykke samt noen instrumenter.

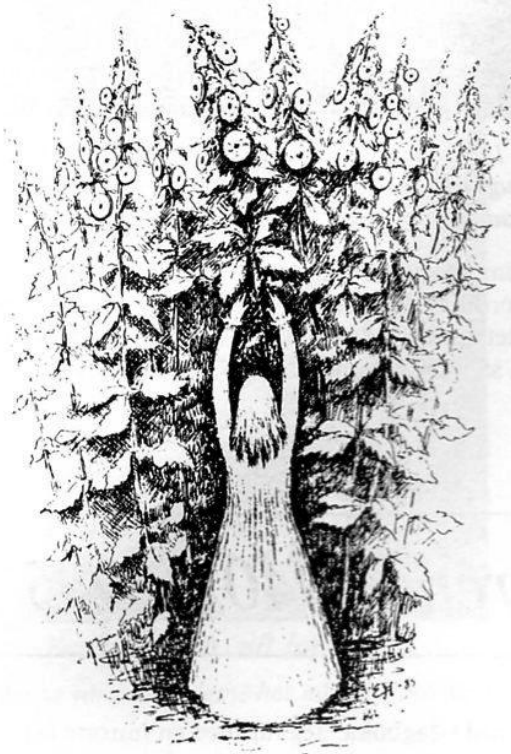
Mens vi holdt på å forsyne oss med flydeler, observerte vi 2 tyske jagerfly som begynte å kretse over området. De hadde tydelig til hensikt å lande, hvilket skulle vise seg å være tilfelle.

Det første flyet som tok bakken, gikk rundt flere ganger. Halepartiet og en vinge ble brukket, men flyet ble stående på hjula i myrgjørma. Flyveren hoppet uskadd ut. Det andre flyet kom inn for landing med bare ett hjul nedsenket, og fikk samme medfart som det første. Også denne flyveren berget livet. Bare kort tid etterpå kom det hjelpemannskaper til stede. Vi fant det imidlertid beleilig å stikke av med «tyvegodset».

De før omtalte metallrørene viste seg å være styrestenger på transportflyet. Forståsegpåere mente de var laget av «duraluminium», og således svært lette. Rørene ble brukt til å feste stangen som ble brukt til å feste stangen i 1946 ble de tatt i bruk som stang til Klæbu Mannskors fane, så trolig eksisterer stengene ennå.

TURIST 1945

Ingebjørg Forsberg Edmark:

Skyhøyt over mitt hode vaiet brennhuttu, og øverst på toppene vokste det enkroner.

Tegning: Eva Haftorn

Det var sommeren 1945. Krigen var slutt, og livet slo an lysere toner. Butikkene begynte så smått å komme med et bedre tilbud på matvarer, og var man heldig, så kunne man også komme over ett og annet klesplagg. Og jeg tilhørte de storheldige denne sommeren. Industrimagasinet i Oslo hadde nemlig sendt ut en brosjyre på klær. Kolleksjonen var sikkert gamle varer fra 30-tallet, men for oss var det siste skrik.

Mor hadde skrevet etter noen småtterier, og jeg fikk mitt livs første konfeksjonssyddede plagg — en nattkjole. Men om det var bestilleren som hadde vært skjelven på handa eller Industrimagasinet som trodde at en sveltfødt 13-åring så ut som dronning Salote av Tonga skal være usagt, men kreasjonen var stor som et telt. Armlinningene sluttet straks foran fingerspissene på meg, og fra akslene falt tøyet i skrukker og bølger ned mot gulvet. Det som i brosjyren hadde sett ut som en skir drøm, var i realiteten en prektig, gråstripet fanellserk, tjukk som en vegg og luktet naftalin. Men følelsen av å ta på seg noe nytt, og dertil kjøpeplagg, overskygget alt. Jeg ville ta stasen i bruk straks, men det var ikke til å tenke på. Til jul eller muligens ved noen annen høytidlig anledning, var svaret.

Og anledningen skulle ikke la vente på seg. Noen dager senere kom Klara Teigås og hennes 13-årige datter, Kari, fra Oslo på Klæbubesk. En stekende varm dag satt de så hos oss i Bjørklia og drakk Kornelius kaffeerstatning. Mor og Klara var barndomsvenner og hadde mye å snakke om etter alle år. Men Klara hadde også et annet ærend; hun og Kari skulle foreta en reise med «Kong Sverre» opp til Selbu der de skulle overnatte på et pensjonat. «Ingebjørg kan gjerne bli med,» sa Klara. – Jeg holdt pusten av spenning. Da mor og far lo og sa at «det hørtes jo trivelig ut,» fant jeg saken avgjort. Det eneste jeg behøvde ta med, var åtte kroner til pensjonatet, tilføyde Klara.

Vill av glede tok jeg loftstrappa i to sprang for å kikke på nattserken der den lå i sin snusbrune pose. Nå skulle den snart få sin verdige debut. Kari tok det hele med ro, Oslo-dame som hun var. Og tanken slo meg; hun hadde kanskje ikke engang sett brosjyren fra Industrimagasinet! – Siden bar det iveri ut, og i løpet av en ettermiddag ble jeg litt av en lokalreporter i Bjørklia.

Karl på Nesset var den første som fikk høre om Selbureisa – nattserken iberegnet – da han kom over Ståggån fra Devle med kakmjølet på ryggen og oljedunken i handa. Mine jevnaldrende ble grønne av misunnelse, og bestemte slo seg på låret og sa: «Du må itj hell på så du stuppe åt sjøa.» Det kanskje bør tilføyes at flanelsnattkjolen hadde en enestående evne til å bli vakker, alt etter som reprisene kom og gikk. Da sola gikk ned bak Grendstadhaugen den kvelden, fans det neppe en sjel i Bjørklia med omegn som ikke hadde hørt om Selbureisa og visste at jeg var eier av noe som lignet på neglisjé, designert av Industrimagasinet i Oslo.

Ved kveldsgrøten kom bakslaget. – Reise til Selbu....? Hadde jeg ikke hørt at det trengtes åtte kroner til det....? åtte kroner nesten ei halv tauslønn....

Jeg tumlet ut i sommerkvelden. Etter ei stund fant jeg meg selv sittende ved brennhuttubuskene bak utedasset. – Dette kunne jo bare ikke være sant! – Men det var dessverre altfor sant. Det skulle ikke bli noen reise for min del. En sviktende solvens på åtte kroner sto i veien.

Den kvelden gråt jeg meg i søvn. Om natten drømte jeg at jeg satt bak do i nattkjolen. Skyhøyt over mitt hode vaiet brennhuttu, og øverst på toppene vokste det enkroner. Men hvordan jeg enn forsøkte, så klarte jeg ikke å nå opp til en eneste en.

Men det skulle hende verre saker. Dagen etter ble jeg bedt om å gå ut til Teigås med beskjed om at jeg ikke skulle bli med til Selbu. Jeg nektet blankt. Klara og Kari ville naturligvis spørre om årsaken. – Nei, jeg klarte ikke å tenke tanken til ende. – Men det fans ingen utvei, så det ble bare til å traske avsted med jobsposten. Skammen og stoltheten sloss om herredømmet innenbords. Halvveis gjennom Bjørkligrenda møtte jeg noen andre barn. De var på vei ned til sjøen for å bade, og jeg var ikke sen om å bestemme meg da de ba meg følge med.

Ved Fæstøkaia ble alle verdens sorger glemt for ei stund. Plutselig stakk det til i ene foten. Jeg hadde trampet på noe kvasst på sjøbotnen, og fra høyre stortå blødde det fra et kutt. Da verste forskrekkelsen hadde gått over, følte jeg med ett en dyp takknemlighet mot skjøben. Nå kunne jeg jo si fra meg Selbu-reisa uten verken å lyve eller skamme meg. – Jeg hinket hjem og fikk ei fille rundt min skadde tå. Siden var det bare å starte opp på nytt med Teigås som bestemmelsessted. Til tross for kluten rundt tåa følte jeg meg gjennomskuet. Jeg ramsa opp mitt budskap på dørstokken hos Teigås og snudde tvert. Peder satt og spiste, og Ingeborg ville at jeg skulle få meg et glass melk og ei brødskeive, men nei takk, jeg var da så mett....

Med hengende hode traska jeg hjemover, sikker på at sola aldri ville skinne mer. – Kanskje jeg skulle ta å stikke innom hos Johannes i Moa...? Der ville de jo ikke spørre om Selbureisa heller.... Sitte i mastu hos Anna og småprate litt.... Sikkert skulle det vanke ei potetkake med rømme på.... Nei, de hadde visst besøk i Moa....

Skuffa traska jeg videre. Ved Ole Moen svingte jeg inn på måfå. Hadde jeg tur så var Karen Fosshode i butikken. Det var noe spesielt med Karen. Ikke nok med at hun kalte oss småjenter for ungdommer, hun var litt av en frisørdame også. Iblant hendte det at hun forbarmet

seg over mitt røde faks. Da fikk jeg sitte på en krakk innfor kjøkkendøra hos Borghild Moen mens Karen bløtete trekammen under vannspringen og gjorde bølger og kroker i håret mitt.

Karen var alene i butikken da jeg kom. Hun holdt på å vaske og rydde på hyllene under sirupstønna. Hengende over disken hørte jeg meg selv fortelle om katastrofen som hadde rammet en tiltenkt turist. For å understreke alvoret i det hele, slengte jeg opp foten mellom sortimentet av tørrfisk, B-såpe og gamle dropsspann. Karen gjorde en pause og så tankefullt på meg. Så snudde hun seg om, tok frem en boks og skrapte sammen noe i bunnen. «Like du sånt?» sa hun og strødde et par teskjeer kakepynt i hånden på meg. – Jeg ble stående bare og måpe. Noe slikt hadde jeg knapt smakt før.

Veien hjem ble betydelig kortere. Kakestrøet rakk enda til postkassen ved Korsmoen, men der gikk det siste med.

Mye vatn har runnet gjennom Bjørklibekken siden den dagen. Tiden og menneskenes vilkår har blitt forandret, både på godt og vondt. Flanellserken fra Industri-magasinet møtte sin skjebne blant mattefillene, og for meg ble den med tiden til et tragikomisk innslag i livets skiftende vevnad.

Skibakker og skihopping i Klæbu - et tilbakeblikk

Bjørn Hukkelås:

De opplysninger som ligger til grunn for denne artikkelen, har jeg bl.a. skaffet meg ved å studere Klæbu idrettslags protokoller fra laget ble stiftet i 1906 - den gang under navnet Klæbu skilag - og fram mot våre dager. Verdifulle opplysninger har jeg også fått gjennom samtaler med eldre klæbygger, men minner fra egen barndom da vintrene stort sett ble viet skihopping, vil nok også i noen grad farge fremstillingen.

I og med at jeg har vokst opp i nordre del av Klæbu, er det vel naturlig at mye bakgrunnsmateriale er hentet herfra, mens enkelte strøk av bygda er dårligere dekket med opplysninger om bakker og hopping der.

På fine vinterdager, når snøen ligger jevn og dyp utover jorder og bakker i Klæbu og burde innby til skiaktiviteter, må en forbauses over at skisporene ofte mangler.

Slike dager bringer gjerne tanken noen tiår tilbake i tida da snøflaten sjelden fikk ligge uberørt, og alle skråninger og lier som kunne benyttes til hoppbakker, hadde sine hopp.

Dette var før både Bergerud, Wirkola og Engan sine dager, så vindtunneler og aerodynamisk stil var ukjente begreper. Det var i den tida da Ruud-brødrene raserte premiebordene hvor de så kom, og da vi guttene innøvde Kongsberg-knekken fra skoletrappa og med mer eller mindre hell prøvde å overføre teknikken til hoppbakken.

Det var i den tida da den høyeste lykke for en guttunge var å få et par ski med tre render under og ha adgang til politurflaske og parafinvoxs.

Vi gikk virkelig inn for hoppporten, og vi syntes vi hadde en travel tid når snøen kom. For det første skulle alle kjente bakker bygges opp, med hopp og meterkvister. Men dette tilfredstilte egentlig ikke pionerånden i oss. Derfor gjaldt det å finne nye bakker, opparbeide dem, hoppe dem inn, sette de første bakkerekorder, og det aller viktigste: sette navn på dem.

Ofte kunne disse «bakkeemnene» ligge i heller tett skog, så øksa måtte være med, men den passet vi på å skjule. Utgarder måtte kanskje fjernes eller legges ned. Nå lovt vi hverandre at før kyr og hester ble sluppet ut til våren, skulle gjerdene settes i stand. Men som oftest ble dette glemt lenge før den tid.

Glemt igjen ble også mange ei snøskuffel, og det var nok ikke så sjelden at far lenge etter at snøen var forsvunnet fant igjen ei sprukken treskuffel som ikke hadde tålt vårsola, blant hvitveis og fjorårets kuruser. Dette ble selvfølgelig strengt påtalt. Også mor hadde gjerne et pauli ord til oss når hun fant kakepenselen sin med stiv og strittende bust i en hankelaus kaffekopp med inntørket politur.

Nå var slett ikke politur noen universalsmurning for all slags føre. Selvfølgelig fantes det annen smurning, men slitte treski var det nok vanskelig å få til å gå på problemføre. Derfor eksperimenterte vi en del. Jeg husker bl.a. at min bror Hermann fikk tips av Nils P. Grendstad om å «smelte» sammen biter av sykkeldekk og en gramfonplate. Denne substansen skulle være gild smurning på klabbeføre. Ideen ble straks omsatt til handling, og det på utedoet. Vi skar biter av et gammelt sykkeldekk

opp i en blikkboks. Oppi der havnet også en grammo-
fonplate som det ikke hadde kostet lite bry å få tak i, og
så brukte vi sannsynligvis primus som varmekilde. Det
tok imidlertid fyr oppi boksen, og under slokningsforsø-
ket velte den. Da spøkte det en stund stygt for doet. Ka-
tastrofen ble avverget, men stygge brannmerker i setet
virket lenge som en advarsel mot videre eksperimenter-
ing.

Men så over til selve bakkene.

De fleste av hoppbakkene i Klæbu som var i bruk i min
barndom eller tidligere, kan ikke benyttes i dag. Mange
er vokst igjen av skog, og blant dem som lå på dyrket
mark, er flere blitt planert ut siden bulldoserens komme.

Hagenbakken eller Håggåbakken er den første hopp-
bakken som er nevnt i Klæbu skilags protokoll. Den ble
benyttet til premierenn 16. feb. 1908, sannsynligvis også
under åpningsrennet i 1907, men da er ikke bakkenavnet
nevnt. Deltakerne «ble rangert etter hoplengde, hold-
ning og skiføring».

I eldste klasse toppet Ole Forseth og Sivert Tulluan
premielisten. (1. premie var en sølv sukkerskje, mens an-
dremann fikk en rypesekk.) I yngste klasse seiret Knut
Forseth foran Paul Forseth, og i kombinert renn lå Jo-
han Lyskletterø, Ingebrigt Dragsten og Sivert Aune blant
de beste.

Håggåbakken lå i dalen bak Hallsetheimen, og den er
nevnt i protokollen bare denne ene gangen. Asbjørn
Husby kan imidlertid fortelle at den ble benyttet av ele-
ver ved Sletten skole, altså før kretsreguleringen i 1936.
Under et skoleskirenn der var Ingar Aune så uheldig at
han braut av ene foten.

I samme lia, men et par hundre meter nærmere Halset,
lå også en bakke. Der ble skoleskirenn i hopp lagt vin-
teren 1940.

Krokbakken eller Estinbakken som Ingvald Selles-
bakk kaller den, lå litt øst for den nå fraflyttede Krokum-
gården, på øvre side av vegen. Den 14. feb. 1909 ble det
holdt premierenn her. I kombinert tilfalt de to første
plassene Ole Bjørklimark og Andreas Storvold, mens
Ole Forseth og Peter Fosshode fikk 1. og 2. premie i spe-
sielt hopprenn.

Ingvald har fortalt at lørdagskvelden før et hopprenn
skulle holdes i Hjellibakken - sannsynligvis i 1916 - var
han i måneskinnet og trente i Estinbakken. Han falt og
ødela ene skiet. Han dro hjem og reparerte og limte det
og deltok som planlagt i rennet på søndag. Denne bak-
ken er periodevis også benyttet senere, nesten opp mot
våre dager har Ole Krokum fortalt meg. Men det er vel
knappt hoppet lenger enn ca. 20 m der.

På vestsiden av Korkum-gården ble det i 1941 hogd ut
en bakke i åsen. Det ble hoppet en god del der dette året,
og den 2. mars ble det holdt et privat hopprenn der med
mange deltakere.

Jeg har et ganske spesielt minne nettopp fra dette ren-
net. En av deltakerne, husker jeg, var den lykkelige eier
av en boks Record hoppsmurning. Tidligere hadde jeg
bare hørt smurningen omtalt med ærefrykt, men nå kun-
ne jeg selv ta den grønne Record-boksen i øyesyn, mens
jeg ved siden av sterk tjærelukt tydelig kunne kjenne det
luktet bakkerekord lang vei.

Det ble hoppet i denne bakken noen vintre under kri-
gen. Men her i sørhellingen er det frodig vegetasjon så
bakken vokste snart igjen. I midten av 50-årene ble den

atter ryddet, denne gangen av Arnt og Ole Krokum, og
på nytt brukt noen sesonger. Det er blitt meg fortalt at
Johannes Sellesbakk hoppet der i 1956, samme vinteren
han kom tilbake fra Amerika.

Ovarennet i denne bakken var bratt med kort og altfor
tverr overgang til hoppet. Henry Sellesbakk har fortalt
meg en episode fra hoppingen her som fullt ut understre-
ker dette. Olaf Krokum hadde et par svært så stive hopp-
ski som ikke klarte knekken i løypa. De skar seg ned i
hoppet, og Olaf gjorde ei skikkelig forlengs kollbøtte.
Andre hadde heller en tendens til å gå rundt den andre
veien. Det gjaldt spesielt de av oss som var vant med len-
gre «satsflate» som det f.eks. var i Ørhaugen. Vi ble alt-
for sene i satsen og kom for langt baki i svevet.

Unnabakken var bratt, og like etter overgangen måtte
en krysse vegen mellom Krokum og Fjærem. En prøvde
jo her å grave seg gjennom snøplogkarmene, men dette
var et farlig punkt og sikkert en av årsakene til at bakken
ble benyttet så lite. Ole Krokum falt iallfall under kryss-
ing av vegen og skadet ryggen sin.

Henry Sellesbakk mener å huske at han på skareføre
hoppet 29 m i bakken. Dette må i så fall sikkert være bak-
kerekord.

Erling Aune og sønnen Edvin på vei til hoppbakken.

Bergittabakken lå ved Sellesbakken på jorda til Erling
Aune. (Bergitta og Johan hette de som eide bruket før
Erling.) Den var gjennom mange år en svært mye benyt-
tet bakke, for både guttene som vokste opp på Sellesbak-
ken tidlig i århundret og Erling Aune og sønnene hans,
var habile skihoppere. En nådde ikke de store lengder
der, knapt 15 m, og da måtte en til og med fjerne en ski-
gard slik at farten kunne forlenges opp i Fjæremsåsen.
Bakken var vel i bruk til i 1950 årene. Da ble det bygd en
villa som umuliggjorde utvidet fart. Nå er bakken pla-
nert ut for å gi et mer maskinvennlig åkerland.

Barn og ungdom i grenda forbinder i dag ingen ting
med navnet Bergittabakken.

Tanembakken ble benyttet iallfall to ganger til pre-
mierenn - både i 1909 og 1911. Det første året var Lein-
strandens skilag innbudt, og deltakerne derfra var ikke
mer ubeskjedne overfor vertsskapet enn at de la beslag

på alle de fremste plassene. I eldste klasse vant Johan Vanvik, mens hans bror, Amund Vanvik fikk ekstrapremie for lengste stående hopp - 20 m.

I 1911 vant John Osen rennet. Da kom Peder Hægstad og Hans Vildmo på de neste plassene.

Ingvald Sellesbakk var til stede iallfall ved ett av disse rennene, og han synes å huske at bakken lå rett overfor Krokum, sannsynligvis på eggen nedenfor Nedre Tanem.

Halsetbakken var arena for premiehopprenn 23. februar 1913. Bakken lå ved vegen opp mot Brannhaugan ned mot Håggåbekken. Her ble bl.a. følgende premiært: John Osen, Peder Hægstad og Kristian Dahl. Fra dette rennet har også Ingvald Sellesbakk minner. Han husker at Ingebrigt Larsen Vangsmo - dengang 17 år - deltok i hopprennet med ryggsekk på. (Denne Ingebrigt fra Nedre Vangsmo dro til Amerika samme våren.)

Men Halsetbakken har nok vært i bruk atskillig senere, for Sverre Osen kan huske hopprenn der fra egne guttedager.

Kjerstinabakken lå på Rønnings-jorda nord for plassene Rønningsbakken. Bakken bærer navnet til «ei kvikk lita kjerring som bodde på Rønningsbakken med ei ku og noen sauer,» for å sitere Ingvald Sellesbakk. Hun døde litt før 1930.

Klæbu idrettslag (dette navnet fra 1923) arrangerte to hopprenn der i mars 1925. I det første rennet la I. Sellesbakk og Peder Hallan beslag på 1. og 2. plass i klasse 1, mens Paul P. Rønningen og J. Sellesbakk ble de to første i yngste klasse. Erling Aune falt i dette rennet og ble sist i sin klasse, og årsaken mente han var denne: Han arbeidet hos Bernt Forset (Ulset) på den tiden. Dit kom Lars Vangsmo for å lage sko til gårdens folk, og han laget også et par til Erling. Men de skoene hadde han liten glede av, for de var så altfor store og dermed lite ideell til hoppsko. De måtte ta det fulle og hele ansvar for fallet.

Men Erling «reiste kjerringa» helga etter. Ikke bare vant han yngste klasse, men han fikk også ekstrapremie som dagens beste hopper. Arnt Engum deltok i begge disse rennene. Ingvald husker han var innom på Sellesbakk og fikk en matbit før han tok fatt på hjemveien. Nesset - Rønningen på ski, fram og tilbake to helger på rad. Nei, umakeredd var han iallfall ikke, Arnt Engum. Nå var han jo også en flink langrennsløper, for da Klæbu i 1928 arrangerte sin første 30 km (start og innkomst hos Ole Moen), ble han førstemann.

Kjerstinabakken ble også benyttet til skoleskirenn for Rønningen skole, visstnok flere ganger.

Bakken var i bruk til først i 30 årene, og det var Paul P. og Håkon Rønningen som bygde den opp de siste årene. Da hoppet også Henry Sellesbakk der, og han husker at overgangen var bare en smal renne i skogen, så det var farlig å falle der. Det ble vel heller ikke hoppet lenger enn vel 20 m i denne bakken.

Erikkakken lå sør for Stavlund. John Lium husker at hans far, Torbjørn Lium (1890-1976), fortalte at bakken fikk navnet etter en dreng som var på begge Stavlundsgårdene. Han var fra Lesja, og Torbjørn kunne huske ham godt. Det samme kan Sivert Devle (f. 1904) som mener han døde rundt 1910. Denne Erik dyrket jord opp mot der bakken senere ble liggende.

Sivert Devle forteller at han var den første som hoppet i Erikkakken, og det var under 1. verdenskrig. Han satte også en bakkerekord på 28,5 m som visstnok ikke ble

Skoleskirenn i Ørhaugen - sannsynligvis i 1954. Arne Sellesbakk i svevet.

slått. Ellers vet jeg at Reidar Forseth og G. Hukkelås begge har hoppet 27,5 m der.

Like før og under siste krig ble det hoppet mye i Erikkakken. Bakken var en typisk fallbakke. Den øverste delen av unnarennet var bratt - innhult - og så flata det ut slik at nedslaget ble noe tungt å ta etter et høgt svev. Det er blitt meg fortalt at Paul Forseth før krigen på langrennski landet på ryggen rundt 25 m like ved en stubbe. Men han kom uskadd fra «rundkastet». Det gjorde imidlertid ikke Hermann Hukkelås. Han landet skeivt i bakken, falt og skadet foten sin slik at påsken 1938 for hans vedkommende ble feiret med foten på en stol.

Det er knapt hoppet i Erikkakken etter krigen, og nå er øverste delen gjengrodd.

Ørhaugen er nok den hoppbakken i nordre del av bygda som ble mest brukt både før, under og etter krigen. Ingvald Sellesbakk forteller at også i hans barndom var Ørhaugen en populær bakke, som ble benyttet bl.a. av Bernt Forseth (f. 1893) og Martin Ulseth (f. 1895).

Min aldersgruppe var jo så heldig å ha skole bare annehver dag, og fritiden vinters tid kunne vi ikke tenke oss å bruke mer fornuftig enn i Ørhaugen. I jula, i helgene og når kveldene begynte å lysne utover våren, kom også de voksne med hoppskiene sine slik at det ble en stor spennvidde i alder, noe iallfall vi yngste satte stor pris på, og som skapte et utmerket miljø rundt virksomheten i bakken. Så selv om tærne var frosne i for små beksøm- eller pluggasko og hoppingen ikke gikk som den skulle, tror jeg nok de fleste av oss bærer med oss gode minner fra dagene i Ørhaugen.

Særlig krigsvåren ble bakken mye benyttet. Snøen lå lenge det året, og skolene fikk fri fra krigsutbruddet og hele våren utover. 1940 var forresten siste sesongen den gamle bakketerassen ble brukt. Den hadde retning mot huset til Kåre Ulseth, hadde god fart, men unnarennet var heller flatt. Etter G. Hukkelås sine notater var bakkerekorden der 24,5 m fra 1934.

Lærer G. Overvik sammen med grunneieren, Bernt Forseth, ble enige om forandringen, og Klaus Gundersen, som den gang i tillegg til postbudgjerningen var pedell ved Lysklett skole, ryddet sommeren 1940 unnarenn og flate fri for skog og kratt. Bakken ble dreid noe sørover, mens hoppet, som nå ble laget av tre, ble liggende nesten på samme sted. Unnarennet ble brattere, men muligheten til ekstra fart ble redusert.

Fra nå av ble bakken mye benyttet av elevene ved Lysklett skole, først under lærer Overvik og senere under lærer Bjørgen. Midt i 50-årene ble det også bygd ei lita

fartsbru der og en dommertribune. Først da Lysklett skole ble nedlagt i 1967, ble det mer usikkert om Ørhaugen ble tråkket opp hver vinter. Nå er det vel snart 5 år siden det er hoppet der, og bakke og flate holder på å vokse igjen.

Et lufttig svev. Henry Sellesbakk i Ørhaugen.

Mange premierrenn er holdt i Ørhaugen. Det første jeg har opptegnelser ifra er et i februar 1938 hvor Paul Forseth vant klasse A (han var den gang hjemme fra Amerika) og broren, Reidar, klasse B.

Ellers er det opp gjennom årene holdt mange skoleskirenn der - under krigen både i -44 og -45 - da det i tillegg til individuell premiering ble konkurrert skolekretsene imellom om vandreskjoldet. Jeg husker godt fra min egen skoletid at lærer Overvik i ukene før denne «vinterens store dyst», ofte fikk spørsmål om ikke langfrimuttet kunne utvides slik at vi fikk oss en tur i Ørhaugen. Vi førte en klok strategi i disse tider ved å vise interesse og arbeidsomhet i timene og flid med hjemmearbeidet. Som regel lyktes vi i vårt forsett.

Fra 1950 til -55 fikk Klæbu idrettslag tildelt gutterenn for lokalkrets 2 (p.g.a. at vi hadde Larskollen). Da var det vanlig at Ørhaugen ble hopparena for de yngste klassene. I 1954 ble det under dette rennet hoppet 21,5 m. Ved en anledning ble en pokalkonkurranse med deltakelse i senior og juniorklasser fra Tiller, Bratsberg og Jonsvannet flyttet fra Larskollen til Ørhaugen p.g.a. vind og umulig vær.

Ørhaugen hadde lang flate mot hoppet, og en fikk dermed meget god tid til å forberede satsen. Press derimot fantes det knapt i bakken. Den var derfor svært enkel å hoppe i, og det var sjelden fall der. I alle år jeg hoppet der, kan jeg ikke huske at noen skadet seg. Men bakken forberedte ikke en til større og mer krevende bakker. Når en oppsøkte slike, ble en gjerne både for sen i satsen og stående for oppreist i svevet.

I den nye Ørhaugen skal det være hoppet 23,5 m.

Larskollen. 15.4.48 ble det holdt ekstraordinært styremøte i I.L. Vassfjell (nytt navn fra 1947 etter sammenslutningen mellom Klæbu idrettslag og I.L. Storm). Da redegjorde Erling Aune for den nye bakken ved Nordsetrønningen. Det var allerede hogd ut noe småskog, og det var forsøkt å hoppe der. Men for å få nok fart måtte en renne «slalåm» mellom store graner. Derfor var det nødvendig å bygge fartsbru i tillegg til mye annet gjenstående arbeid i bakken. Dette ble enstemmig vedtatt.

Årsmøtet i idrettslaget 19.12.48 kunne bare konstatere at dugnadsarbeidet hadde gått tregt p.g.a. dårlig fremmøte. Det ble nå vedtatt å leie en mann for å få fartsbrua i orden. Nils P. Grendstad ble spurt, og han kan huske at han tilbrakte mye av mellomjula 1948 i Larskollen, høyt til værs på isete tømmerstokker. Tømmeret ble hogd på stedet og gitt av eieren, Lars Rønningen.

I mars 1949 ble det holdt klubbrenn i Larskollen, men det første større renn med utenbygds deltakelse, ble arrangert 12. mars 1950. Da besatte Erling Aune førsteplassen i klassen over 35 år, mens to av hans sønner, John og Arne, la beslag på førsteplassene i andre klasser. Men bakken var øyensynlig ikke i tilfredsstillende stand, for på styremøte i idrettslaget 5.5.50 ble det besluttet å be herr Guldberg, formannen i Sør-Trøndelag skikrets, om å se på bakken og event. utarbeide en tegning. Dessuten ville styret be heimevernet om å delta i utbedringen. Det siste ble iallfall gjort, for Arne Aune kan huske at de var der og bl.a. utførte noe sprengningsarbeid.

Fra -51 til -55 ble Larskollen benyttet årlig både til klubbrenn og større renn, da særlig gutterenn med stor deltagelse (i -54 hele 160 hoppere). Også Bratsberg idrettslag holdt renn her. Det rennet som kvalitetsmessig hadde best deltagelse, var et kretsrenn arrangert 11.1.53. Da deltok alle storhopperne i kretsen. Hvem husker ikke ennå navn som Torbjørn Falkanger og Arne Lian, og disse to delte førsteplassen og satte bakkerekord, visstnok på 35 eller 36 m. Juniorklassen ble vunnet av Arvid Bostad, som også har hoppet 33,5 m i bakken.

Noen episoder fra dette rennet har blitt meg fortalt av Henry Sellesbakk og Arne Aune:

Da byåshopperne kom til bakken, var de slett ikke fornøyd med den. De satte i gang med spader, og Sverre Stallvik uttalte at nå skulle de lage skibakke av bakken, noe den slett ikke var.

Edvin Aune hopper i Larskollen.

Etter rennet ble det blant hopperne diskutert hvor langt en kunne hoppe i Larskollen. Falkanger mente at det måtte gå an å hoppe over 40 m, og han ville gå opp og bevise det. Lederen fra Byåsen gav ham ikke lov til dette. Han var redd for at storhopperen deres skulle skade seg nå foran et nært forestående storrenn, sannsynligvis NM -53.

Ved denne anledningen hadde arrangøren bedt Anna Nordsetrønningen, som bodde like i nærheten, om å koke kaffe og skaffe til veie brødvarer slik at både hoppere og publikum kunne få noe å styrke seg på. Dette hadde arrangøren glemt å gi beskjed om i bakken, så Anna fikk ingen kaffegjester. Og hun som alltid satte sånn pris på å kunne servere besøkende kaffe! Skuffet måtte hun vel også være over å bli sittende igjen med alt hun hadde rådd til.

Riktig bakkeprofil etter moderne prinsipper hadde vel ikke Larskollen. Men den var kanskje den mest «riktige» hoppbakken i Klæbu på den tid. Overgangen til hoppet var tverr og selve hoppet kort, og dette førte til at en lett ble for sen i satsen. Det var vel spesielt hoppet byåshopperne hadde ting å utsette på. De gjorde visse forandringer på det og bygde det lenger. Fartsbrua var nok også i laveste laget, for med større fart hadde nok unnarennet tålt lengre opp.

Men hoppingen i Larskollen tok imidlertid en brå slutt. Halvor Sellesbakk har fortalt at han fra gårdsplassen på Sellesbakken hørte brakket da fartsbrua i Larskollen brøt sammen under stor snømengde tidlig på nyåret -56.

Bakken ble aldri satt i stand, selv om styret i idrettslaget et par års tid hadde planer om det.

Nidengbakken er nevnt ved et par anledninger i idrettslagets protokoller. 31.1.26 ble det holdt klubbrenn der. Magnar Grenstad og Ole Hallan fikk 1. og 2. plass i klasse A, mens Paul Rønningen og Simen Tanemsmo ble de to første i yngste klasse. Blant tilskuerne i bakken ble det ved denne anledning samlet inn penger til en ekstrapremie for lengste stående hopp. Den tilfalt P. Rønningen for lengden 30,5 m.

Også 12.2.28 arrangerte Klæbu idrettslag hopprenn der, og da «var føret og værret etter beste ønske». Denne gangen vant Esten Nordtømme - dreng i Nordset - med E. Aune på 2. plass.

Nidengbakken ble også benyttet senere. Særlig under krigen ble det hoppet mye der, og det ble også holdt renn, men forståelig nok av mer uoffisiell karakter. John Hallan husker at til et slikt privat renn kom en del tyske soldater som tilskuere. Som en demonstrasjon mot okkupasjonsmakten ble rennet ikke satt i gang, og hopperne dro stille hjem hver til sitt.

Harald Dragsten har også et spesielt minne fra Nidengbakken under krigen. Han hadde fått nye beksømsko, og disse skulle han prøve en råkald vintersøndag i Nidengbakken. Han brukte Huitfeldt-bindinger så skoene var skikkelig forankret til skiene. Han prøvde bakken som førstemann og fikk god fart. Bakken var godt preparert fra dagen før, men uheldigvis hadde det i nattens løp samlet seg noe fokksnø i overgangen. Her ble det bråstopp på skiene mens han selv for framover som et prosjektil. Da han kom seg opp av snøfonna, ble han forferdet ved å se at nedre delen av skoene sto igjen på skiene, mens overlæret hang som gamasjer rundt beina hans. Påkjenningen hadde fått sømmen til å rakne hele skoen rundt.

Dette ble nok det eneste hoppet Harald gjorde den dagen, men det bør vel også nevnes at det gikk greit for skomakeren å sy delene sammen igjen.

Nidengbakken lå på Nideng-jorda i retning Tanem, ikke langt fra bekken som kommer fra Skjøla. Den hadde lang kul, faktisk like lang som unnarennet forøvrig.

Bakken krevde godt føre, hvis ikke ble farten for dårlig. Under gode forhold ble det hoppet 32-33 m der. Nidengbakken er neppe brukt etter krigen.

Unnarennet i Sjølabakken slik en kunne se det våren 1985, ganske nøyaktig 50 år etter at siste hopper landet her.

Skjølabakken. Under styremøte i Klæbu idrettslag på Sellesbakken 14.4.29, ble det nedsatt en bakkekomite som skulle undersøke mulighetene for ny bakke i Skjøla. Området eides av Katmo og Gjesmo. Gunnar Indset og Magnar Grenstad skulle underhandle med grunneierne. På årsmøtet 27.12.29 ble det besluttet å holde dugnad i nybakken første søndag på nyåret for å bygge hopp. G. Indset skulle snakke med grunneierne om avståelse av en del trær, mens formannen, I. Sellesbakk, ble pålagt å skaffe 5/4" bord.

Men det var først i januar -31 at det ble bygd hopp i den nye bakken, og at den ble gjort i stand for hopping. Grunnen til denne utsettelsen var muligens den at vintren 1930 var svært snøfattig.

Den første som prøvehoppet Skjølabakken var Simen Tanemsmo, og første treningsrennet ble holdt der 1.2.31. Lengst hoppet da Johannes Sellesbakk - 43 m.

To ordinære hopprenn ble holdt der denne første vinteren, 15.2. og 29.3., og utenom de som er nevnt, deltok Håkon Aftret, E. Aune og Ole og Håkon Rønningen. Bakken virket nok noe stor og skremmende, og det var muligens grunnen til at så få stilte opp i begynnelsen.

Vintersesongen -32 begynte 17. jan. ved at idrettslaget arrangerte et lokalt kretsrenn i hopp i Skjøla. Strinda, Opstrinda, Ranheim og Markabygd idrettslag var bedt inn, og 19 deltagere møtte opp. Bakken var på forhånd i meget god stand, men regn og mildvær på renndagen løste den opp, så ny trækking måtte til. Per Nordtømme, Strinda, vant klassen over 20 år og satte bakkerekord med 44,5 m. Lenger ble det senere ikke hoppet her. Paul Rønningen ble nr. 2 med hopp visstnok på 38 og 37 m,

mens juniorklassen ble vunnet av Julius Imsen, Opstrinda.

Enda et renn ble holdt her denne vinteren, og det så sent som 28. april.

Vinteren 1933 var snøfattig og skisesongen begynte sent. Den 12. mars ble Bratsberg i.l. innbudt til en konkurranse på ski. I hopprennet deltok 6 mann, deriblant 2 fra Bratsberg, J. Bolset og A. Dragsten. Etter de opptegnelser jeg har, er dette sannsynligvis det siste hopprennet som ble holdt i Skjølabakken.

Bakken hadde god fart, men flere har nevnt at selve hoppet var for langt, men at det likevel var drøyt derfra og frampå kulen. «For bratt og typisk fallbakke. Fikk en bra høyde over kulen, bars det i overgangen, men god å stå i på lengder rundt 35 m,» er Erling Aunes karakteristikk av bakken.

Ellers mener flere at Sjølabakken krevde mye av hopperne. Det var stort luftpress der slik at hopperne måtte «gå på til gangs». Ellers lå bakken lunt til og snøen ble liggende lenge, noe vi ser av svært så «vårlige» renndatoer (28. og 29. april). Men grunnen til at bakken ble benyttet bare noen få år, var nok den korte flata. Hopperne måtte enten kaste seg ned eller krysse hovedvegen. Det var forbud mot hoppingen der hvis ikke vakter passet på ved kryssing av vegen. Nils P. Grendstad har fortalt at han som guttunge sammen med sin far kjørte med hest til Melhus. På Skjøla måtte de stoppe p.g.a. hopping. Han husker så godt, sier han, at Simen Tanemsmo etter et hopp kastet seg ned like før han nådde vegen og bemerket henvendt til Paul: «Æ ska itt lenger!» Kanskje lurt også, for i motbakken på andre sida av vegen var det «skottestein», hvor iallfall én hopper skadet seg under renn.

Vassfjellbakken lå på østre side av Vassfjellet på Tanemsmo eiendom. Den eneste løypetraseen ned fra Vassfjellet mot Klæbu krysser bakken over kulen. Jeg kjenner til at det er blitt arrangert tre hopprenn der i 30-årene.

Søndag 16.3.30 skulle det holdes hopprenn i bygda, men da det var snømangel der, ble rennet flyttet til Vassfjellet. Det deltok da seks hoppere.

Også 15.2.32 måtte Vassfjellbakken p.g.a. snømangel overta et renn som egentlig skulle vært holdt i Skjølabakken. Denne gangen deltok i alt 13 hoppere. J. Sellesbakk og S. Tanemsmo ble best i eldste klasse, mens vi på toppen av premielisten for yngste klasse finner Arne Forseth, John Hallan og Ole Ulseth.

I påsken 1939 ble det ordinære klubbrennet i hopp lagt til Vassfjellbakken. Jeg var selv til stede ved denne anledningen og husker rennet godt. På meg som niåring virket hoppet digert, og jeg syntes også hopperne gikk svært høyt i bakken. Jeg husker spesielt Kristian Husby. Han hadde dagens lengste hopp på 29 m, et nydelig hopp forresten, men han slo gjennom i nedslaget og gikk på hodet.

Jeg vil nevne de to første i hver klasse.

Kl A: Sverre Tanem, John Hallan

Kl B: Georg Hukkelås, Per Ulseth

Kl C: Magnar Grenstad, Sivert Devle

Under 15 år: Asbjørn Husby, Erling Bromseth

I alt 19 hoppere deltok, og en må virkelig beundre dem som strevde seg opp Vassfjellmarka på glatte hoppski. For turen opp til Vassfjellbakken på vanlige turski med festesmurning er i seg selv en hederlig prestasjon. Nå gikk det nok atskillig forttere nedover, for mange ventet

til utpå kveldingen da snøen hadde begynt å skare seg, med å komme seg ned til bygda.

Siden 1939 er neppe Vassfjellbakken blitt benyttet.

Justbakken lå oppe ved Selbusjøen ved gården til Ole Dragsten - like til venstre for vegen før en kommer til Teigen.

Arrangementet av skoleskirenn mellom skolekretsene i Klæbu ble i 1941 lagt til Sjøen skole, og hopprennet holdt i Justbakken. Jeg husker at en god del gutter fra Lysklett krets var oppover søndagen før rennet for å bli kjent med bakken, fordi vi aldri hadde hoppet der tidligere.

Bakken ble et hyggelig bekjentskap. Fart var det mer enn nok av, og bakken var lett å stå i. Henry Sellesbakk som var med oss i bakken før han dro videre til Stormbakken, hoppet 30 m, men da måtte han over ende. En av de voksne som var til stede, visstnok Klaus Warmdal, uttalte da: «Æ trur det alder før e hoppa så langt i den her bakken.»

På renndagen gikk vi over Ståggån - først til Sjøen skole for fellessamling. Så bars det til Justbakken der hoppingen ble unnagjort. Lengste hoppet hadde så vidt jeg husker Birger Dragsten med 27 m. På nytt dro vi til Sjøen skole hvor de andre skiaktivitetene ble holdt. Så utpå kvelden - etter premieutdelingen - gikk turen i mørke tilbake over Ståggån.

Justbakken ble i en årrekke svært mye brukt som treningsbakke for barn og ungdom i «Sjøbygda». Men det var kort avstand fra overgangen til vegen, og av den grunn kunne en ikke utnytte de fartsmuligheter som fantes der. Dessuten lå bakken nokså værhardt til.

Det er nå mange år siden bakken er blitt benyttet. Egentlig ble det vel slutt med hoppingen i Justbakken etter at bakken ved Sjøen skole ble tatt i bruk (noen år før 1950).

Stormbakken eller Stibakken. I.L. Storm hadde en egen protokoll for vinteridretten hvor arrangement og resultater ble ført inn. Denne protokollen er forsvunnet - sannsynligvis brent under krigen, er det blitt meg fortalt - derfor mangler nedtegnede informasjon om virksomheten i Stibakken. Mange av de opplysningene jeg sitter inne med om denne bakken, har jeg fra min bror Georg, som igjen har innhentet dem fra John Aas rundt 1970.

I.L. Storm ble stiftet i 1928, og allerede i 1929 ble arbeidet med Stibakken påbegynt. Bakken ble tatt i bruk først i 1931 da vinteren 1930 manglet snø. Bakken lå ved «Sti'n» som krysser seg opp åsen til Brungmarka, vel 1 km fra Brøttemneset.

Bakken hadde sin høysesong i perioden 1931-1938, og de klæbyggene som brukte den mest i de årene, var Ingvar Høiaas, Ole P. Eggen, Ingvar Østlyng, Alf Magnusen og John Aas. Disse var nokså jevne, og hopplengdene lå mellom 32 og 42 m.

Hoppet var ca. 3 m høyt og bygget av stolper og bord. En gikk forholdsvis høgt da kulen var lav, og jevnt press var det i bakken. Arvid Bostad syntes bakken var i flateste laget, men likevel god å hoppe i. Erling Aune likte bakken godt, og det samme gjorde både Ole Ulseth og Harald Dragsten.

Fart var det alltid nok av i Stibakken da en hadde hele åsen å ta av. Dessuten lå bakken meget gunstig til mot vind. John Aas husker et kretsrenn da det nærmest var

storm ved Brøttem, mens det i bakken bare var en svak luftning. Bakken hadde imidlertid en svakhet. Når det satte inn med mildvær, var det vanskelig å benytte den da det dannet seg vasstjønner nede på flata.

Offisiell bakkerekord i Stibakken var 44,5 m, satt av Audun Lereggen, Heimdal, antakelig i 1935. Men under trening ble det hoppet betraktelig lenger. Erling Aune har fortalt at Jørgen Tronseth fra Bratsberg hadde godt tak på bakken og hoppet langt der. Alf Samdal, Heimdal (død 1948), hadde stående hopp i Stibakken på 53 m. (Han var forresten gift med Marit Hagen - søster til Sigurd Hagen.) Egil Tokle, Løkken, tøyde seg enda litt lenger, til 54,5 m, men den lengden klarte han ikke å stå på. I det hele tatt var Løkken-hopperne ivrige etter å hoppe i Stibakken før krigen, for da hadde ikke Løkken 50-meters bakke. Bakker av denne størrelse var det ellers også et fåtall av i Trøndelag på den tid.

Som regel holdtes det et kretsrenn årlig, ellers lagsrenn. Etter krigen ble det visstnok arrangert bare ett kretsrenn i Stibakken, og det var i 1946. Det var visst Jens Sandvik som vant rennet med Per Sannerud på 2. plass. I junior deltok den gangen Torbjørn Falkanger.

Klaus Brøttem mener bestemt å huske at Falkanger også ved en senere anledning deltok i renn her, og at han da hadde stående hopp på 56 m.

Reidar Fosshode har mange minner fra Stibakken, også som hopper. (Jeg kan nevne at han søkte permisjon fra militæret for å kunne delta i det kretsrennet som er nevnt ovenfor.) Bl.a. husker han et tidlig renn der, sannsynligvis åpningsrennet i 1931. Da var Gunnar Mo, som var ansatt i E-verket, speaker i bakken. Han hadde stemme som bar langt, slik at Reidars mor som var hjemme, hørte alle opplysninger som ble gitt i bakken.

Når det var gutterrenn, ble det bygd et snøhopp øst for trehoppet, og Reidar husker spesielt ett kretsrenn for gutter før krigen. Startnummer 13 falt og brøt ene foten. Gutten med nr. 14 på brystet gikk vanligvis under navnet «Tobakk-Ola». Han viste ingen nervøsitert selv om hopperen før ham hadde falt stygt. Han ventet på at bakken igjen kunne bli hoppklar; men da dette drøyde ut, ropte han noe irritert nedover mot hoppet: «Sjå'te å få slakte tu veia!»

Etter sammenslutningen av I.L. Storm og Klæbu idrettslag i 1947, er Stibakken nevnt i protokollen bare et par ganger. I 1948 ble det i styremøte i I.L. Vassfjell fattet vedtak om at de pengene - kr 600,- som kommunen i 1946 hadde tildelt idrettslaget Storm for å utbedre Stibakken, skulle brukes til å bygge ut Larskollen. Arbeidet med Stibakken, ble det hevdet, var ikke mer omfattende enn at lagets medlemmer kunne utføre det som dugnadsarbeid. Mange var sikkert dypt uenig i denne avgjørelsen.

2. påskedag 1950 ble det holdt klubbrenn der, og det var kanskje det siste arrangementet i Stibakken.

John Aas sier imidlertid at ungdommer fra «Sjøbygda» trakk opp og benyttet bakken sporadisk muligens fram til midten på 50-tallet. Klaus Brøttem kan beriktige dette, og han mener at han er en av de siste som hoppet der.

Under forberedelsene til 50-årsjubileet i -56 fikk Sverre Osen i oppdrag å undersøke om Stibakken kunne brukes som hopparena. Men da hadde kulen glidd ut, og bakken var ubrukbar.

Rundt 1960 fikk idrettslaget spørsmål fra grunneieren

om laget hadde planer om å sette Stibakken i stand. Da Brøttem fikk benektende eller usikkert svar, ble det plantet skog i unnarennet.

Hjellibakken. Klæbu skilag holdt generalforsamling 19. april 1914, og da fikk en tremannskomite bestående av Ole Bjørklimark, Peder Hallan og John Osen i oppdrag «å utse bakke for laget».

Den 11. okt. 1914 møttes styret i skilaget på Hjellien for å kikke på det bakkeemnet komiteen hadde valgt.

Bakken, som lå noen 100 m fra Hjellien i retning Storbakken, ble godkjent, og det ble bestemt å sette den i hoppbar stand hurtigst mulig. Arbeidet med bl.a. skogrydding og bygging av hopp skulle frivillig utføres av lagets medlemmer. Grunneieren, Klaus Hjellien, lovet at laget avgiftsfritt skulle få benytte bakken «mot at erstatte muligens forvoldte ulemper».

Første hopprennet ble holdt i Hjellibakken 31. jan. 1915. Dette vant Peder Hallan som også hadde dagens lengste hopp på 18,5 m. Ellers deltok bl.a. O. Bjørklimark, John Osen, Karl Vildmo, Arnt Engum og Andres Krokbakken.

Ca. en måned senere holdtes det andre rennet. Dette samlet 15 deltakere. O. Bjørklimark hadde lengste stående hopp med 20,5 m. En ekstrapremie oppsatt av en privatperson for lengste hopp uansett fall, ble tildelt Peder Hægstad, som hoppet 25 m. Men også dette rennet ble vunnet av Peder Hallan.

I. Sellesbakk har fortalt meg at Peder hadde laget bjørkeskiene sine selv «og det var no'n store flåttåa av no'n ski». E. Aune husker også disse skiene, og etter det han anslo ved finger mål, måtte de minst være 15 cm breie (vanligvis er hoppski 9 cm). Det kan forøvrig nevnes at John Hallan fikk disse skiene av onkelen, og de ble høvla ned til løypeski.

Men styret i skilaget kunne nok ikke være helt fornøyd med bakken, for på styremøte 7. mars 1915 ble det bestemt at nytt hopp skulle bygges, og 3. okt. samme år ble det enighet om å sette opp fartsbru, noe som også ble gjort.

Ting tyder imidlertid på at byggingen av fartsbru kanskje var lite gjennomtenkt, for allerede under et møte i Klæbu skilag i november 1917 skulle det tas stilling til et forslag fra Peder Hallan om å bruke materialene i fartsbrua til dommertribune.

Hjellibakken ble i årene som nå kom skilagets hovedbakke og flittig benyttet både til klubbrenn og til renn der nabokommunene ble innbudt. Hopplengdene økte også etter hvert. P. Hallan hoppet under renn i 1916 28 m, mens hans bror, Ole, i 1921 fikk ekstrapremie for lengste stående hopp - 29,5 m. Ingen av disse behøvde å være bakkerekord, men de er iallfall de lengste noterte hopp i denne perioden.

Nye navn kommer selvfølgelig også til på premielistene som f.eks. I. Sellesbakk, Martin Ulseth, Bjarne Nervik, Kalle Krokum, Sivert Devle, Olaf Roan og Håkon Aftret.

Fra 1925 og fram til 1935 arrangert pussig nok ikke Klæbu idrettslag (nytt navn fra 1923) renn i Hjellibakken. Men bakken var i orden og andre foreninger og lag holdt renn. Georg Hukkelås husker et renn i 1932 med stor deltagelse fra Klæbu m/bl.a. Kristian Husby, Magnar Grendstad, Johannes Sellesbakk og Erling Aune.

I 1936 var det stor aktivitet i Hjellibakken. Da holdt idrettslaget poengrenn hvor tre renn telte og hopprenn

for gutter. «Losjen» hadde renn med deltagelse bl.a. fra byen, og skoleskirennene dette året ble også lagt hit. Det var forresten første året det ble konkurrert om det vandringskjødet idrettslaget satte opp.

Når det ble holdt gutterenn i Hjellibakken, ble det bygd opp et snøhopp sør for trehoppet. Her fikk en en lavere svekurve, og bakken var i det hele tatt mer «barnevennlig», men også her kunne det hoppes opp mot 25 m.

Asbjørn Husby har et minne i forbindelse med dette skoleskirennene. Elever i storskolen var tilkalt til bakken dagen før for å hjelpe til med å få den i stand. En fremmelig avgangselev hadde moro av å dele ut skråtobakk-biter til nyfikne smakere. Dette resulterte i at iallfall en av guttene hurtig skiftet ansiktsfarge og fikk noe langt annet å tenke på enn rennforberedelser.

Også under krigen ble Hjellibakken benyttet. Jeg husker det spesielt ble hoppet mye der vinteren 1941.

Etter frigjøringen var det også årlig hopping i bakken, helt til Larskollen ble tatt i bruk i 1949. Da fikk den en dødperiode. Men da fartsbrua i Larskollen ramla sammen i begynnelsen av -56, kom Hjellibakken for en stakket stund på nytt til «heder og verdighet». Nå måtte imidlertid et vanlig snøhopp erstatte det gamle trehoppet fra 1915, som var råtnet ned.

Den 25. mars 1956 ble det arrangert jubileumsrenn i forbindelse med at Klæbu idrettslag var 50 år. Været var ypperlig, og det ble en stor skisøndag. Deltagelsen var overveldende, for ikke bare aktive, men også eldre utøvere møtte mannjevt opp for å vise at de ennå kunne mestre Hjellibakken. Jeg vil nevne de beste i hver klasse.

Under 11 år: Per Varndal Gunnar Bostad

11 - 12 år: Ole Gundersen Ove Lysklett
13 - 14 år: Klaus Brøttem Helge Grønning
15 - 16 år: Ingemund Ramlo Hans Tømmervold
20 - 30 år: Birger Holthe Per Aune
30 - 40 år: Ole Ulseth Henry Sellesbakk
40 - 50 år: Johannes Sellesbakk
Over 50 år: Erling Aune

Alf Mentsen tok initiativet til at rennet ble filmet; og det gjorde stor lykke da filmen ble vist i forbindelse med premieutdelingen.

Også i 1958 ble Hjellibakken benyttet, for den 23. mars holdtes det klubbmesterskap der. Dette var sannsynligvis siste vinteren bakken var i bruk. Jeg har iallfall ikke kunnet skaffe opplysninger om at det ble hoppet der senere år.

Men idrettslaget hadde nok planer om å gi bakken en «ansiktsløfting», for på styremøte 24. okt. -58 ble det bestemt dugnad der 1. nov. Meningen var da å fjerne et gjerde, rydde bakken for skog og bygge nytt hopp. Dette ble det ikke noe av, for på årsmøtet to uker senere ble dugnadsarbeidet brakt på bane, og ny dugnadsdato berammet til lørdag 22. nov. Dette er siste gangen Hjellibakken er nevnt i protokollen, så heller ikke nå lyktes det vel å samle folk.

Hvor langt det egentlig er hoppet i Hjellibakken, kan vel være vanskelig å si. Ingvald Sellesbakk forteller at han under renn der hoppet 32 m. Jeg var selv til stede da den samme lengden ble nådd av flere i 1940.

Det fortelles imidlertid at Johannes Sellesbakk først i 30-årene hoppet 36 m. Hvis så er tilfelle, må nok det være bakkerekord.

STIEN

Det går en sti etsteds
og ingen vet hvorhen.
Den går seg bort i mosegress
og gror vel snart igjen.

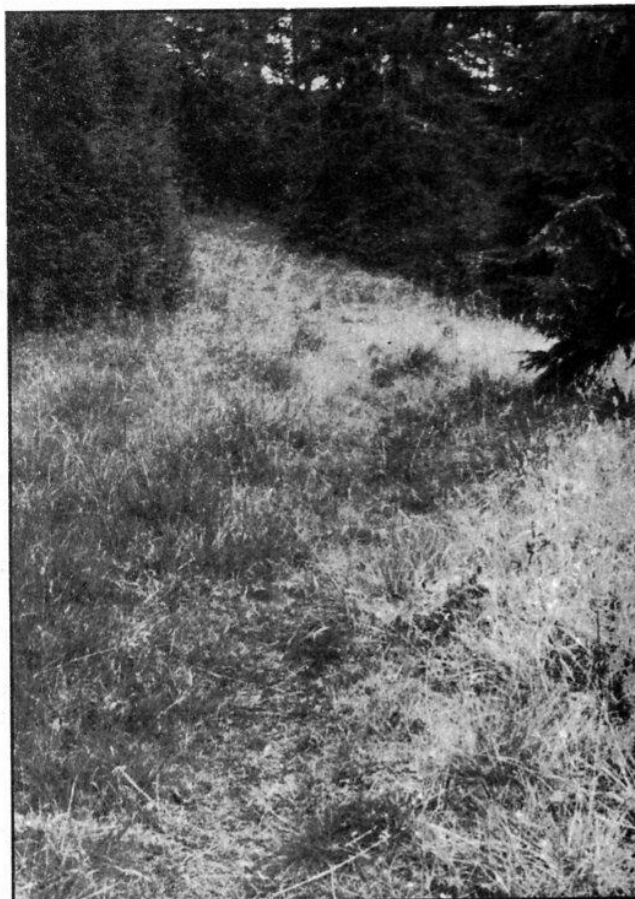
Det går en sti — til hva?
Den stanser hvor jeg står.
Og det er hvor den kommer fra
og også dit den går.

Men hvis du følger med
er stien også din,
og du som jeg vil kanskje se
og høre glemte trin.

Ja, se og høre slikt
som kun er fjern musikk
og toner i et bortgjemt dikt,
hvor stien går — og gikk.

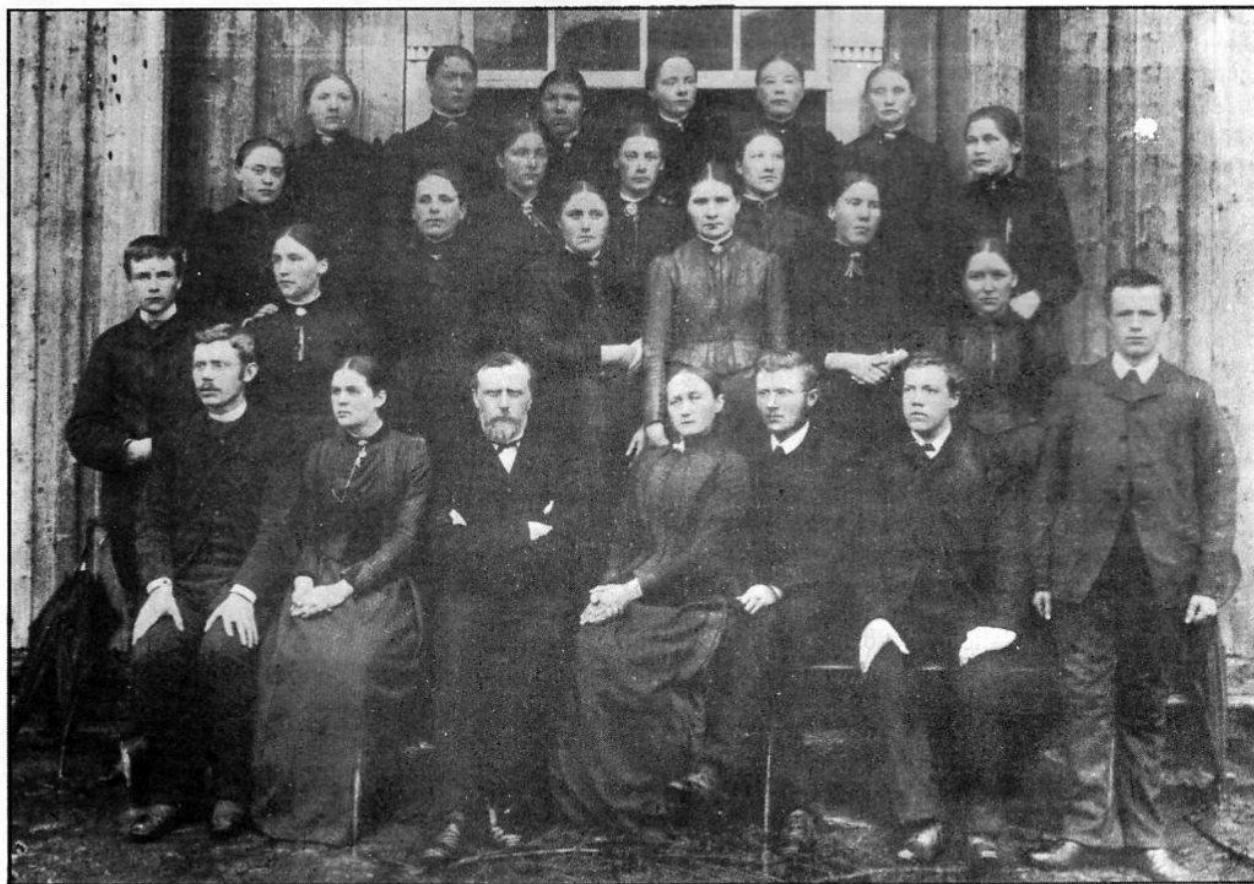
H. Wildenvey

Foto: B. Hukkelås -85.

MORMOR-KISTA

Bjarne Norheim:

På fotografiet av kullet står Anne Aune bakerst til høyre. Hodet hennes dekker litt av ytterste delen av høyre dørsøyle.

Kvinnen nr. 2 fra venstre i 1. rekke er Ingeborg Svaan

(farsøster til Ole). Videre til venstre Anders Forfang og ekteparet Grevskott. Bildet er tatt på Eidstu eller på Klæbu seminar.

Det er fleire enn Ingrid Sletten av Sillejord som har ått ei kiste. I den har dei, som ho, hatt liggjande noko av det gjævaste dei har ått av røleige ting.

I heimen vår har vi ståande ei slik lita kles-kiste (49 cm x 94 x 42). Ho er vakkert for-seg-gjord, er staffert og rosemåla og har heimsmidde hankar. På bae sider av nykel-holet står det fulle namnet til mormor, Olava Larsdatter Svaan, og årstalet 1863. Da ho som riktig gamal flytte til dotter si, hadde ho kista med.

Millom mange småting gøymde kista ei lita lue (kyse). Eg såg aldri mormor utan at ho hadde lue på. I kista låg også eit sjal, kyrkjesjalet hennar. Det var svart, av ull, med broderte roser.

Kanskje var leddiken det mest interessante. I den låg det nokre fotografi og eit par gulna skrivebøker. Bøkene var stilbøker som dotter hennar, mi mor, hadde brukt på lærarinne-kurset, det halve året (1891-92) ho hadde gått der, hos lærarane Grevskot og Forfang. Eit fotografi syner elevflokken saman med Forfang og ekteparet Grevskot. Biletet er visstnok teki på Eidstu.

Det er mangt ein kan lesa ut av gamle stilbøker. Ole Svaan har spurt om eg kunne ta fram eit og anna frå dei to etter mor mi. Eg vonar ingen kan bli støytt ved det eg plukkar ut! At ortografien var ei tvangstrøye for eleven, er lett å sjå. Den var reint dansk på den tid.

Men kva kunne ei ung jente ha å fortelja om sed og skikk? For hundre år sidan var Klæbu ei avstengd lita bygd; men som kjent hadde bygda ein lærarskole, med den «luftning» den var årsak til. Dertil var det, etter det eg har skjønna, eit ganske sterkt lekmanns-innslag i bygdelivet.

For min eigen part var det om å gjera å bli klar over kvar mor budde den tid ho var ei skolejente. (Eg visste kvar ho budde ved konfirmasjonsalderen og utover.) Av stilen «Beskrivelse af mit barndomshjem» fann vi det ut. Noko gardsnamn er ikkje nemnt der; men høyr: «Naar du gaar nedover bakkerne til lensmandsgaarden, vil du blive var en gaard der ligger paa høire side af veien. Oppe paa en høj, tæt bagenfor laden, staar en gammel ærverdig furu, der breder sine mæktige grene vidt uto-

ver, og i dens top er et skjærede. Naar du staar paa denne høj og betragter landskabet, da vil du i nord for husene, strags bortenfor gjærdet, se lensmandens vandspringdam. Mange gaarde vil du ogsaa se, deriblandt den bekjente Sneeggen. I øst ser du den store, bløde myr som kreaturene maa over, naar de skal paa beite, og smaapijerne naar de skal lede efter multer. Langt borte ser du ogsaa Bostad og mange flere gaarde og pladse».

Folket på garden må ha hatt stor omsut for den vesle Anne! Ho fekk såleis tidleg vera med til byen, Trondheim. Anne Grindvold skulle kjøre. Brunen skulle dra kjerra, og han var stø. Ho gledde seg veldig!

Byen gjorde eit forvirrende inntrykk på henne! På avstand låg han der så stille og roleg; men da dei kom nærmare, skjøna ho at der var det alt anna enn stilt. «Alle var i bevegelse. Somme folk gik frem og tilbake, andre kjørte saa det dundrede på de stenlagte gader! Jeg blev aldeles fortumlet!» Det vakraste dei såg, var Domkyrkja med Olavsbrunnen og dei mange kapell. Så var dei og i Videnskabernes Selskab, der dei millom anna såg «levningar af en jotunstue og benrader af en fin».

Stilen «Et bryllup i min hjembygd» gir artige gløtt. «Bruden var klædt i brun kjole og havde paa hodet en nydelig krands, som jeg ikke havde seet mage til». Førre vigsla samlast gjestene i bryllaupsgarden. «Der kom folk fra alle kanter, og snart var alle huse fylte af unge og gamle, mænd og kvinder, alle pyntede paa bedste maade». Etter vigsla kom dei attende til heimen, og da vart ho kjend med dei unge jentene. «De som var litt ældre, og som skulde kaldes voksne, vilde ikke more sig sammen med os piger. Det er især et, ungdommen har lyst til, og det er spil og dans. Men i dette hus tåltes ikke den slags leg, og da blev de uden moro».

Ho fortel at bryllaupet vara i tre dagar. Om dei store jentene staar det at «en dag havde de lurt sig bort til en nabogaard og danset en stund, men da blev brudefolkene onde, og dansen slutted. Mor til brudgommen sa: «Børnene morer sig saa uskyldig, men saasnt de bliver konfirmerede, holder somme seg for store til at tage del i børnenes uskyldige lege». Anne legg til at «det var forresten et ordentlig bryllup. Det var ikke drukkenskap og støi, som gjerne er tilfelle. Alt var i god orden. Omkring et bord kunde der sidde en del mænd og røge tobak og samtale om forskjellige ting, fornemmelig om skatten, som var lignet saa altfor stor paa somme. Henne ved ovnen sad en del kvinder i en klynge. Hvad de talte om, ved jeg ikke.

Efter tre dage var det forbi, og enhver bød farvel og reiste hjem, konene med sine kurve på armen, nu lidt lettere end da de kom, og mændene med tom pengepung.»

«Bondens sysler om vinteren» er ei anna stiloppgåve. «I de lange og mørke vinteraftener er han paa sit verksted, hvor han forarbeider slæder, vogne og sæletøi m m, hvilke ting han i smedjen beslaar med jern. Sit korn tresker han op om vinteren, det bedste gjemmer han til sædekorn for næste aar, og resten kjører han til møllen og faar malet til mel. Naar tjernene og myrene er tilfrosne, reiser han tilfjelds efter det hø, han om sommeren slog oppe i sletterne. Han maa da, hvis sneen er meget dyb, spende «tryger» paa hestefødderne». Vidare fortel ho

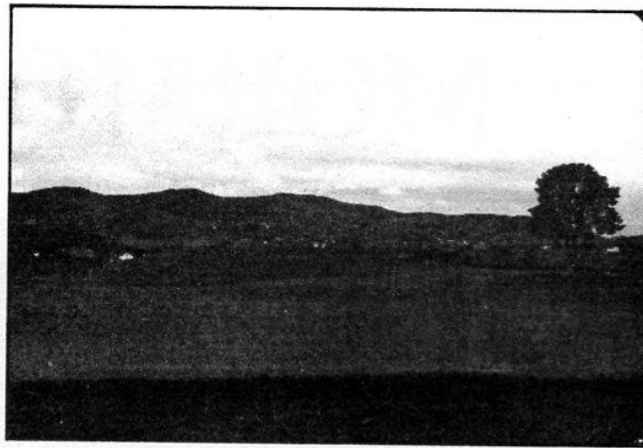

Foto: B. Hukkelås -85.

Her ser vi det området Anne Aune beskriver med Bratsberg i bakgrunnen. Furua har nok ikke forandret seg svært mye på disse 100 årene. Den står der fortsatt frisk og i full vokster. Til venstre ser vi Ulset-gården, som huset lensmenn i perioden 1828-1905. Nå eies den av Anne og Olav Grenstad. Synbare spor etter husene der Anne bodde, er det ikke, men mye stein finnes rundt furua, bl.a. et par store heller - dørheller? Vannspringdammen, som ble gjenfylt omkring 1970, lå ca. 100 m fra furua i retning Ulset. Vegen fra Lysklett til Ulset-gårdene skrådde over jordene ca. 60 m til venstre for furua. Den mistet sin betydning da vegen Amundsbro-Lysklett ble bygd ca. 1912.

Red.

om tømmerkjøring: «er han (bonden) reist langt fra hjemmet, maa han være deroppe om nætterne. Han bor da gjerne i hytter af jord, der i form er noget lig en kjegle. Disse hytter er meget lave, og sjelden faar nogen staa opreist derinde».

Så langt frå stilbøkene til mor. Ho fekk lærarinnepost i Stange og vart i den stillinga i 10 år. I 1902 stod ho brur i Nidarosdomen.

Mor gløymde aldri Klæbu! Og ofte tala ho om klæbygger ho hadde sett særskilt pris på, slike som Ingeborg Aune og hennar huslyd og lærar Svaan og familien hans. Ein snev av trøndsk tonefall hadde ho alltid. Og det kjennde biletet frå Klæbu, med kyrkja, prestegarden og lærarskolen, hekk på veggen i barndomsheimen vår. Av og til song ho nokre vers av ein jubileumssong: «Gud, vel-sign da Klæbuskolen, Darres, Ulstads gård»

Mormor og mor har lenge hatt sine graver på Ottestad kyrkjegard i Stange. Attende står den vesle kista. Underleg korleis ein slik ting hjelper til å halde slektsminne levande!

En sannferdig historie om Jon Hytsagen

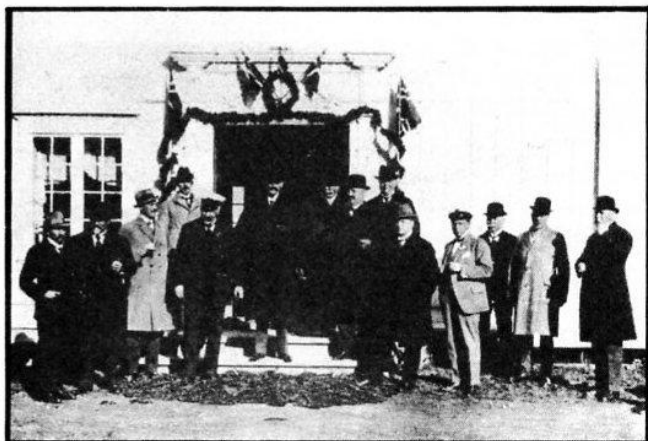
Seint om høsten drog Jo til skogs med verktøy, niste-pakke og varm kaffe på termosflaske. Dette må ha vært rundt 1920.

Det satte inn med ufyselig vær, og Jo gikk heim fra skogen. Han glemte termosflaska, og den ble stående i skogteigen til våren, da han hentet den heim. «Kaffen var like varm», har Jo fortalt.

OS

KONGEBESØKET PÅ BRØTTEM I 1923

Lars L. Forseth, sen. og Ole Svaan:

Kongen og hans følge foran hovedinngangen på Brøttem. Foto: Gunnar K. Ulstad.

Det skulle gå omtrent 800 år før en konge fant å ville avlegge vår bygd et besøk. Kong Sverre la trolig ruta om Klæbu på sine mange krigstokter i Trøndelag. Med sikkerhet vet vi at han opererte i Selbu og i Gauldalen rundt 1177. Sagnet forteller oss at han kastet etpar sølvskakler i ei tjønn på Vassfjellet, som siden bærer navnet «Sølvskakkeltjønna». Dette forteller oss at han må ha gått med sin hær i Vassfjelltraktene.

Neste kongebesøk var for 62 år siden, da Kong Håkon den 7. tok ut på reise fra Stiftsstadene og oppover til Klæbu og Brøttem. Foranledningen til denne turen var en invitasjon fra Trondheim Elektrisitetsverk, som nettopp hadde etablert sin virksomhet i Klæbu. Administrasjonen ved TEV, ved daværende direktør Garstad, fikk istand avtale med Gitta og Klaus Brøttem om mottagelse og legemlig føde. Det hele var godt planlagt. Det ble bl.a. slått fast at Gitta Brøttem sjøl skulle ha ansvaret som kokke. «Det er det beste om du kan ta på deg den oppgaven,» sa dir. Garstad. Gitta var godt vant som gjestebudskokke fra mangeårig drift av skysstasjon og mange mottagelser av personer av høy rang.

Deres datter Martha (g. Devle) var 17 år den gangen og husker begivenheten godt, idet hun hadde ansvaret for serveringen sammen med Karen Tulluan, (g. Lefstad). Karen ville ikke ha noe med å servere selve Kongen, så den oppgaven måtte Martha ta alene. Dette forteller Martha Devle i et lydbåndintervju på hybelbygget den 16. mars i år, hvor også Kristine Braa og Peder Teigås var til stede og ytet verdifull bistand. På denne bakgrunn samt endel andre opplysninger har det vært mulig å føre beretningen i pennen.

En fin høstdag i 1923, den 4. sept., startet en bilkortesje med kongen og hans følge fra Trondheim på tur til Brøttem. Det var tre biler i følget med i alt 19 personer. Kongens Klæbu-besøk må ha ryktes, for langs hele ruten var både barn og voksne møtt fram i stort antall. Ved Tulluan stilte barna i sine beste stasklær. Kristine Braa kan ikke huske om de hadde flagg, men hun synes å erindre at Kongen satt i den siste bilen, og at han var et hode høyere enn de andre. Ved Lettingvold hadde gårdens folk tatt oppstilling på Bomberget, forteller Ole og Arne Lettingvold, og hadde således god utsikt både i nordlig og sydlig retning. Oppe ved Trangfossflata hadde et arbeidslag tatt oppstilling for å bivåne at Kongen passerte. Peder Teigås var med der og forteller at det hele var over på et øyeblikk. En selbygg på arbeidslaget bemerket: «Jåg derade no fe'åm fremun oppi Bryttumma».

Ved framkomsten til Brøttem ble det mottagelse med hilsen og presentasjoner. Herskapet ble deretter buden inn til en utsøkt middag. Martha forteller at det ble servert ørret med rømsaus som forrett. Deretter kylling med tilhørende ingredienser. Til dessert fikk gjestene servert multer og fløte. Klaus Brøttem var med på middagen, og Kongen inviterte ham til en skål, «Skål da Brøttem,» sa kong Håkon.

Alle råvarer var tilvirket på Brøttem, — ørret fra Selbusjøen (eller Bjørsjøen), melk, fløte og kylling fra fjøset og multer plukket på egen mark av Martha Moe.

Etter middagen ble det budt på bløtkake og kaffe i hagestuen. Kongen skulle ikke ha noe, men etter at det ble bemerket at det var husfruen sjøl som hadde bakt, sa Kongen på klingende dansk, «Ja, denne kage må jeg smage.» Denne ordveksling husker Martha godt.

Etter endel fotografering på nystuggutrappa, gikk turen opp til anlegget ved Grendstad, hvor påslaget til Sveantunnelen nyss var begynt. Det fortelles at Kongen gjerne ville gå inn i tunnelen, men arbeiderne frarådet dette p.g.a. mulig steinsprang. Og slik ble det forteller Martha Devle.

På ettermiddagen drog følget tilbake til Trondheim og Kongens bolig der, Stiftsgården.

Kong Håkons besøk i Klæbu ble det samtalt om i lang tid etterpå. Det sier alle som på en eller annen måte har bidratt med opplysninger til denne artikkelen.

I følge Fredrik Reinert-Jonassen var det Gunnar K. Ulstad, Torven, som foresto fotograferingen.

Etter at denne artikkelen var skrevet ferdig, kunne Asbjørn Husby fortelle følgende: Arnt Grytdal, lærer ved Forseth skole en tid, kan minnes at kjøkkenhjelpene fikk en flaske champagne til deling.

APRIL 1940

— John Aas: —

– det ble meget godt skiføre til vi om ettermiddagen la i vei sørover Oksdalen.

Tegning: Eva Haftorn

Gjærtransport til Singsås

To dager etter heimkomsten fra skituren Brøttem - Singsås x) fikk jeg anmodning om å bli med som leder for en ny tur over fjellet til Singsås. Denne gang for å frakte 100 kg. gjær. Det var finansrådmann Ole Mikal Kobbé, evakuert fra Trondheim til Brøttem, som hadde fått greie på at det på grunn av tysk trafikksperring var gjærmangel i Gauldalen. Han hadde så satt seg i sving for å få sendt over noe av denne viktige husholdningsvare.

Som forhenværende singsåsbygg tok jeg selvfølgelig på meg jobben. 100 kg. gjær var skaffet fram til Brøttem, og folket på gården hadde fått tak i karer til transporten.

De som drog i vei på ski samme kveld med 10-12½ kg gjær, niste og nødvendig utstyr i sekkene, var: Sigurd Gjølga, Martin Renå, Johan Sjøli, John Aas, Klaus Warmdal, Reidar Fosshode, Kai Sørum, Torbjørn Hjulstad og Johan Vinje. Vi fulgte samme skiløypa som «mobiliseringsløypa», og med godt skiføre kom vi fram til Dahlsvollen hvor vi tok ei lita hvil. Deretter fortsatte vi forbi Langlandsvollen, over St. Olavsknippen ned mot

x) Artikkel i Klæbu Historielags årsskrift 1983: Mobilisering i Klæbu.

Håsjøen. Videre over Håsjøen, forbi Holvollen, Burusjøen og setrene der, og kom så fram til Rødsbjørgsetra ved Buruelva.

Neste dag gikk vi så fram til gården Rødsløkken og telefonerte til formannen i forsyningsnemnda i Singsås, Ivar Tronsmo, og meldte fra at vi var kommet fra Klæbu med 100 kg. gjær. Vi gav også beskjed om at vi hadde fullmakt fra firmaet I. C. Piene & Sønn A/S til å selge 1.500 kg. siktet mel, som var utkjørt og lagret i et bedehus i Ålen.

Jeg fikk ikke noen særlig reaksjon hos Tronsmo. Han lurte sikkert på om det var noe i det jeg fortalte. Jeg sa fra at vi var å treffe på Rødsbjørgsetra.

Dagen etter kom bestyreren ved Kotsøy Samvirkelag, Sigvart Lund, og Elias Rødsløkken på ski opp på setra. Bestyreren hadde med kaffe, kjeks og noen tobakksvarer som ble spandert på oss. Gjæra ble overtatt, og fullmakten var grei, slik at melet ble kjøpt og kontant betalt. Vi fikk kr. 20,- hver for frakten.

Kl. 9.30 startet vi så på heimtur. Vi hadde hardt skareføre slik at vi fløy av gårde for hvert stavgang over Burusjøene og Samsjøen, og videre innover Oksdalen til Tangvollsjøen, og til slutt nedover Brungmarka. Klokka ett om natt kom vi til Vika ved Selbusjøen, og gjærtransporten var overstått.

Salttransport til Singsås

Da vi var over til Kotsøy i Singsås med gjær, spurte Elias Rødsløkken meg om jeg kunne få med noe whisky fra Britannia Hotell i Trondheim til dets direktør Stensrud som var i si hytte ved Rødsløkken, da han brukte whisky som medisin mot sin sukkersyke. Etter heimkomsten sendte jeg et brev om dette, og bad om det kunne skaffes ei hvit forsvinningsdrakt til meg. Av forsikringshensyn skrev jeg under brevet Kåre P. og sendte det med en dame som var evakuert hos oss. Dagen etter kom det en pakke fra Britannia med ei flaske whisky og ei drakt. Samtidig fikk jeg beskjed om at de hadde sendt en mann oppover Gauldalen med whisky til direktøren.

2 dager etter heimkomsten fra gjærturen ble det igjen spørsmål om en ny tur til Kotsøy. Denne gang var det også rådmann Ole Mikal Kobbe på Brøttem som hadde fått melding om at det var mangel på finsalt i Gauldalen. Det var ordnet med folk som var villige til å bli med meg over fjellet for transport av vel 100 kg. salt.

I kveldinga dro jeg så til Brøttem utrustet med ski og nødvendig utstyr + en flaske whisky. Da jeg kom til gårds, sto Karen og Klaus Brøttem i et av stabburene og veide opp salt i 10-kilos posjoner, og snart var disse karene startklare: Ole A. Grendstadbakk, Leif Østlyng, Ivar Harrang, Arne Grendstadbakk, Nils Lettingvold, Ingvar Høiås, Kåre Ulstad, Åsmund Husby, Arild Hægstad, Kristian Borchgreveck og John Aas.

I mildt regn og litt vind la så karene i vei over moene mot Vika og Brungmarka. Etter hvert løstes snøen opp

slik at skiene sank ned til knes. Det ble en slitsom tur innover marka, og det var godt å komme i hus da vi ut på natta kom fram til Rypheim ved Tangvollsjøen.

Mot morgenen klarnet været opp og snøen frøs til, slik at det ble meget godt skiføre til vi ut på ettermiddagen la i vei sørover Oksdalen. Da vi var på en myrstrekning, ble vi overrasket av noen tyske fly som kom i samme retning som oss. Vi søkte straks dekning så godt det kunne la seg gjøre på snøfrie flekker på myra. Det gikk bra, men en kunne aldri vite i de dagene hva som kunne skje om vi ble oppdaget.

Alt gikk så uten vanskeligheter over Samsjøen og Store-Burusjøen og videre til Rødsbjørgsetra ved Buru-elva, hvor vi stoppet for overnatting.

Dagen etter rente jeg fram til gården Rødsløkken og meldte fra at vi var kommet med salt, og direktør Stensruds whiskyflaske ble overlevert der.

Ut på ettermiddagen kom Elias Rødsløkken og noen karer for å hente saltet, og i mørkningen startet vi på tilbaketuren. På skarpt skareføre gikk det unna innover begge Burusjøene, og Samsjøen krysset vi like ovenfor demningen. Videre gikk det i god fart nedover Oksdalen til Tangvollsjøen hvor vi tok inn for overnatting.

Neste dag startet vi i middagstida for å renne nedover Brungmarka. Jeg skilte lag med de andre og rente om Skjeftestjøna hvor min bror Olav og Eskild Bjørklmark var på isfiske. På turen derfra fant jeg et dødt rådyr som var blitt hengende i djupsnøen vinteren 1940.

ARNT PAULSEN NORDSETS DAGBOK

Ole Svaan:

I Klæbuboka bind II, side 16 har forfatteren, Ola Tulluan, skrevet: «Han bygde ny mølle Nordsetfossen. Mange kommunale verv. I lang tid prestens medhjelpar. Han har etterlatt seg ei sers interessant og verdifull handskreven bok for åra 1828 - 1883, der han gjer greie for ver, avling og prisar for kvart år. Boka syner fin handskrift, god stil og rettskrivning.»

Dagboka eies idag av sokneprest i Åmot, Gunnar Nordset, som er av Nordsetslekta.

For endel år tilbake fikk jeg låne boka for nærmere gjennomsyn og omtale.

Arnt Paulsen Nordset var født på Nordset i 1803 av foreldre lensmann Paul Larsen Forset (1762 - 1817) og hans andre kone Ane Katrine Arntsdatter Kvenild (1773 - 1852). Lensmannen flytta til Ulset i 1828, og drifta ble overlatt til Arnt, som fra da begynte å skrive dagbok. Han overtar bygslet av gården først i 1836.

Stofftilgangen er stort. Det er nedskrevet gjennom 55 år, slik at jeg i det følgende skal ta for meg de enkelte avsnitt i dagboka noe forkortet, og i en viss utstrekning kommentere.

1828 - den 13. mai åpner Arnt Paulsen sin dagbok med å fortelle at «lensmannen fløttet fra Nordset til Ulset», som han fikk skjøte på i 1827.

Arnt blir således driver av Nordset for sin mor, men overtar ikke bygslet, som nevnt ovenfor, før i 1836.

Lensmannens flytting til Ulset var avgjort en stor begivenhet, og det er naturlig at dette ble nevnt.

1829 - ingen notater, men i

1830 - den 28. april tok såinga til på Nordset, og den 10. mai ble han ferdig med såinga på Øvnet (Aune), både med korn og poteter.

1831 - den 27. april begynte såinga og ble ferdig pinselørdag, den 21. mai, dette tross snø og regn. Den 12. og 13. var det fullkomment sledeføre.

Mange av de senere år ble det sådd svært tidlig på Nordset til Klæbu å være. Årsaken er trolig de syd- og vestvendte bakkene på Nordset, som for det meste er selvdrenerende. (Sandgrunn ned til flere meter).

- 1832 - 1833 - 1834 og 1835, synes å ha vært godt over normalår hva avlinger angår, fra 140 - 170 lass høy. Det er ikke oppgitt størrelsen på lassene, men en antar at det var vanlig med høyslede i bakkene, (slede uten stålmeier). Lassene var neppe på mer enn ca. 100 kg. I 1835 begynte slåttonna den 21. juli og varte i 5 uker. Det regnet nesten hver dag og i så store mengder at vannet forårsaket stor skade på åker og eng, - likeså på sagbruk og kverner.
- 1836 - ble det sådd den 30. april, og var det året ferdig med korn og poteter til 11. mai. Slåttonna begynte den 18. juli og varte i 8 uker med mye regn og skjemt (svart og muggent) høy.
- 1837 - var det første året Arnt drev gården for egen regning, og det ble høstet inn 140 lass godt høy.
- 1838 - ble det ualminnelig sein vår med stor formangel og tele i jorda, og våronna kom forholdsvis seint i gang.
- 1839 - sein våronn og i likhet med forrige år var det stor formangel. Av notatene går det fram at det var nødvendig å kjøpe for. Høyet ble betalt med 3 ort og halmen med 2 ort, men var til sist ikke å oppdrive. Samme år var matvareprisene svært høye, og det var stor hunger blant folk. Året kan sammenlignes med hungersåret 1812. Det inntraff dette år angrep av larver eller åmer, som ødela nesten alt graset. (Trolig larver av Reinfannbiller, Galeurea tauaceti L.) Til alt hell kreperte disse åmene omsider. Det ble skrapet sammen omtrent 100 lass høy. Samme året ble det slått 16 lass myrhøy og 2-3 lass vollhøy på setermarka. Om høsten ble det så fullt av lemen at det «gnall» i hver en krok.
- 1840 - 1846 må betraktes som normalår, bortsett fra 1846 da det inntraff et ualminnelig snøfokk i våronntiden. Den 25. april begynte det å snø. Det ble sterkt snøfokk, og rundt 8. mai var det sledefore, både til byen og kirken. Senere ble det godt år-vårinnvær. Den 22. juli 1846 brant begge Nordsetgårdene ned, og årsaken var lynnedslag. Av andre kilder går det fram at oppbyggingen av gårdene tok til med en gang, og de ble gjenreist i løpet av få år. Som før nevnt hadde Nordsetgårdene eget sagbruk, slik at tømmerkur neppe var noe problem. Alt tyder på at livet gikk videre for i
- 1847 - ble det avlet 150 lass høy på Nordset og 73 lass på Lilleuglen, noe som må regnes som kronår. Kornavlingene slo imidlertid helt feil, idet Arnt kom i skade for å så ufrødd korn (ikke spiredyktig). Hele åkeren ble slått som grønnfor.
- 1848 - var et jamt godt år, men i
- 1849 - frøs kornet, og alle bøndene, som ikke hadde lager av såkorn fra tidligere år, måtte kjøpe.
- 1850 - ble det sådd den 10. og 24. mai, men det viste seg snart at såkornet ikke var spiredyktig, og det måtte såes pånytt.
- 1851 - ble det avlet 136 lass høy, men det var et forferdelig slåttonnvær hver dag, unntatt 3-4 dager. Dette året har Arnt notert betaling til onnahjelp. Ole A. Tanem, 18 skilling, Erik Rundhaugen, 18 skil., Einar Roaldsen og kone, 10 skil. og Seri Rundhaugen, 10 skil., alt pr. dag. En går ut ifra at kost og losji kom i tillegg.
- 1852 - var det forferdelig varmt og tørt vær hele sommeren. Tørrværet varte til 10. sept., og det kom ikke regn i et eneste lass høy. På tross av dette ble høyavlingene ganske normale, - 100 lass tørt høy på Nordset og 45 lass på Lilleuglen. Dette året var også de svarte åmene til stede og gjorde stor skade. «Den 4. aug. ble jeg ferdig med slått og kornet den 21. aug., som ble innkjørt den 2. sept. og potetene kom i hus den 20. s.mnd.»
- 1853 - var det kalt vær og mye tele i jorda, og det ble knapt 100 lass høy, noe som sikkert må tilskrives de svarte åmene, som gjorde betydelig skade rundt Trondheim. Vinteren 1853 var det særdeles sterk is på elven, som ble liggende ut april. Den 24. april ble det kjørt langs elven fra Fosshodet til Osbroen, og den 28. s.mnd. var elven kjørbær ved Tanem. En kunne gå over elveisen til 30. april. Det ble sein vår og stor formangel nesten overalt, og mange måtte kjøpe høy i Selbu, «ti der var nok å få.» Det var sikkert sterk is på Selbusjøen for høytransporten.
- 1854 - Slåtten kom igang den 10. juli, og det ble 110 lass høy. I midten av sept. begynte det å regne, og det fortsatte med dette i 7-8 uker. Det ble vanskelig med korntørken, og kornet grodde så forferdelig at staurene stod aldeles grønne. Mange hundre lass kornlo ble ikke berget i hus, og dette gjaldt hele bygda. Så våt høst og dårlig føre kan ikke folk minnes, og i denne søla kom snøen uten at det frøs opp. Det snedde så forferdelig at snøpløgen måtte kjøres hver dag i mange uker til midt på vinteren. Skigardene og grindstolpene var ikke synlige over snøen. Det ble sen vår (1855) og stor vannflom som det ikke hadde vært på 20 år. Vannet flommet over ved Øyan (Bratsbergøya) hos Jens, og dette betegnes som en sjeldenhet.
- 1855 - ble våronna avslutta først den 31. mai på grunn av den snørike vinteren, men folk flest ble ikke ferdig før i juni. Sommeren ble imidlertid god, og det ble innkjørt 190 lass høy. Høsten ble nesten som året før, - full av regn og dårlig tørk for kornet og det grodde mye. Vinteren begynte med godt føre, men senere meget dårlig og markaført omtrent som foregående år. Det var vanskelig å komme fram.
- 1856 - ble Kambroen reparert i april og mai. Dette året ble heller ikke av de beste år avlingsmessig sett, men
- 1857 - ble bedre, og må betegnes som et godt år iflg. dagboken.
- 1858 - heter det at det ble ualminnelig godt forår, og høyet kom tørt og grønt ihus og aldri så meget på ruv. Det var umulig å lagre alt i fjøsbygningen, og noe måtte legges på låven. Høyet var ikke drygt å stille (føre) av. Det ble formangel mange steder.
- 1859 - ble det så stor flom som folk ikke kan minnes tilsvarende. Vannet gikk ikke bare over Øyen hos Jens, men endog over Kambroen. Avlingene ble ganske normal tross forholdsvis sein våronn. 155 lass høy.
- 1860 - 1863 - var gjennomgående bra år, og det er ikke nedskrevet særlig mye.

- 1864 - startet med dårlig vårvær med regn og ruskvær til midt i juni, tross dette ble det hele 200 lass høy. Det var regn i skuronna, og det ble et fullkomment grønnår over hele bygda. På Nordset ble det både skåret åker og tatt opp poteter før høstmerket (Mikkelsmesse, 29/9), men de fleste hadde både uskåret korn og poteter i jorden etter den tid. Så kom snø og frost de første dager av okt. og kornet frøs bort, «og jeg er sikker på at det sto mange hundre målinger (dekar) med korn og poteter her omkring og ble liggende under sneen». Det første kornlasset ble kjørt inn 24. okt. og det siste den 12. nov., etter å ha stått på staur 10-11 uker. Det var så vått at det måtte treskes straks etter innkjøring. Så kom tøvær og tok bort det meste av snøen. Henimot jul var det atskillige som både skar og tok opp poteter, også etter nyttår.
- 1865 - synes å ha vært omtrent som året før, og i
1866 - er det svært lite notert.
- 1867 - ble en ualminnelig sein vår med snø og kulde, som varte til over pinse. Ved St.hans ble det bedre vær. Hestene ble ikke sluppet på gress før St.hansdagen, og kyrne noen dager før. 150 lass høy, det siste innkjørt 4. sept.
- 1868 - ble et år omtrent som 1858.
Dette var det siste året jeg var bygselmann på Nordset, for året
- 1869 - var første året min sønn Paul begynte med gårdsdriften, og det ble et ytterst dårlig år. Hele bygda måtte kjøpe såkorn. Arnt fortsatte ennå noen år med sine dagboknotater til 1882 - 83.
- 1870 - var et ganske godt år, men i
1871 - ble kornet høstet grønt og frossent, dog brukbart til såkorn (neppe).
Vinteren 1871/72 ble ualminnelig mild med mye snø og det var sledeføre til midt i febr. Så kom tøværet og tok bort all snøen, og en måtte ta ibruk vogn.
- 1872 - ble et skjennår (solsvidd - borttørket) som i 1832. Det ble lite gras og korn, men et utmerket potetår og fri for råthenhet (råde).
- 1873 - beskrives som et godt avlingsår, mens
1874 - og 75 var de største forår i manns minne, men kornet frøs slik at mange måtte kjøpe såkorn.
- 1876 - var i likhet med mange foregående år, et dårlig forår, og det ble stor formangel og ganske umulig å få kjøpt. Den seine våren kan sammenlignes med 1853. Det var godt føre og sterk is på elva til siste dager i april. Den 23. april ble det kjørt fra Nordsetøyan til Leeren (Leira gård). Gående kunne trafikkere elva i mange dager uti mai.
- 1877 - og 1878 har ikke Arnt notert noe, men i
1879 - ble det så stor flom som det ikke hadde vært siden 1859.
- 1880 - 1881 var det streng vinter. Snøen kom de første dager av oktober og ble liggende. Det snedde hele tiden til januars utgang. I februar mnd. ble det tøvær så mest all snøen gikk bort, men sist i april begynte det å snø igjen, og snøploen måtte kjøres nesten hver dag. Jeg minnes ikke slikt vær så sent på våren. Det var få som fikk sådd i mai. De fleste ble ikke ferdige med våronna før lang uti juni. Bygget ble brukbart, men havren frøs.
- 1882 - 1883 ble tørre somrer. Det ble så stor vannmangel at kvernbruket stanset. Så lite vann i elven kan jeg ikke minnes, og neppe på 100 år etter hvad gammelt folk har fortalt. Det ble stor vannmangel på gårdene, og vann måtte kjøres langveis fra.

Arnt Paulsen slutter sine dagboknedtegnelser slik: «Jeg er nu 80 år da jeg nedskriver disse Linjer til Efterretning for Efterslekten».

Det er gått 100 år siden Arnt Paulsen Nordset skrev denne dagboka.

Enhver med litt kjennskap til gårdsdrift kan sjøl danne seg en mening om jordbruksdrift dengang sammenlignet med nåtidens videnskapelige og teknisk utviklede drift.

Foto: B. Hukkelås 17. aug. 1985.

Lokomobil, 8 hk, merke Forster av 1904. Innkjøpt til Klæbu Bygdemuseum høsten -84 for 20 000 kr. Den forrige eieren, John L. Hallan, Berkåk, har benyttet lokomobilten som trekraft på sagbruk. Under museumsdagene i høst ble den kjørt på 1-1,5 kg. trykk, men er godkjent for 5 kg.

Dette er visstnok den eneste lokomobilten i Trøndelag som er i kjørbart stand.

Personene på bildet er «maskinist» Olav Forseth og Ole Svaan.

ET 60-ÅRSMINNE

Stein Tranvik:

HISTORIEN OM MÆLKONA, EN ÅPEN STAR OG EN KVARTRULL SKRÅ.

Mælkona tegnet etter fotografi av Eva Haftorn.

Hvis du en sommerdag tar turen til Svean svømmebaseng, kommer du sannsynligvis til å krysse Nidelven via Sveanbrua. Om du ser etter, vil du på bruas østre brukar finne innskriften: «SVEAN BRO 1925».

Smeden Olaus Storodd smidde bokstavene og en lørdag formiddag i mai 1925 støpte Johan Fredriksen disse fast på brukaret. Og der står de den dag idag og vitner om en begivenhet som forlenget er glemt av alle og enhver. Det var ingen konge tilstede ved åpningen, ingen ordfører og sparsomt med tilskuere.

Av Klara og John Nordsten har jeg fått en kopi av en beretning som sto på trykk i TEV's blad «Watten» i 1955, under overskriften «30-årsminne». Fortellingen er signert «Bru» og jeg overlater herved ordet til ham:

«En rød ulltråd som var utlånt for anledningen (den skulle nok brukes som stoppegarn etterpå) fikk tjenestegjøre som det tradisjonelle silkebånd. Og takket være en 80-årig kone, Mælkona som hun kaltes, og en eldre Star personbil, gikk det glatt å få ordnet en høytidelig åpningsseremoni.

Forhandlingene med Mælkona gikk bra. Hun bodde i en gammel stue borte i en leirmæl mellom Svean-boligen og Eidstubecken, og hadde små fordringer til livet. Men nå gledet hun seg stort til den store begivenhet - en biltur. Gruet seg også litt, det er jo så rart med det første gangen en skal betro sitt liv og lemmer til et nytt og ukjent uhyre av et befordringsmiddel.

Klokken 15 presis hadde oppsynsmann Hangerås fått

Svean rundt 1920. Huset til Mælkona kan sees nederst til venstre.

plassert gjesten i baksetet på sin åpne Star, ulltråden hadde jeg spent ut midt på broen, og i lommen hadde jeg en liten saks.

Allerede ved starten fikk vi vanskeligheter med motoren, og da vårt kjennskap til en slik mekanisme dengang var minimalt, tok det oss en liten time før vi endelig fikk overtalt bilen til å bevege seg. Både syningen og jeg var våte av svette og fulle av edder og galde etter all sveivingen, men gjesten lot til å befinne seg riktig bra. Om hun var skadefro der hun satt og smattet på pipa si med karvet skrå i, så viste hun det i alle fall ikke.

Så var vi da kommet igang, vi nådde broen, og hostet og harket oss utover mot ulltråden. Syningen stanset, for nå var det meningen at hun som skulle åpne broen skulle stige ut, gå fram foran bilen, og klippe ulltråden av. Men nei! Utav bilen ville hun ikke – hun satt så godt der hun satt, hun.

Dampet på pipa mens jeg sto parat for å hjelpe henne ut av vognen og geleide henne fram til ulltråden – jeg mener silkebåndet.

Men syningen visste råd, han gikk bak ekvipasjen, skjøv den langsomt fremover, idet vi når tråden løfter jeg

den opp, bilen glir innunder og med en elegant bevegelse klipper vår gjest i baksetet tråden over. Broen er åpnet.

Vi kjørte så videre fram over broen, helt opp til hovedveien (ved Lappen), snudde der og kjørte tilbake til Svean-boligen, hvor vi satte vår gjest varsomt av.

«Og som takk for hjelpen fikk hun en kvartrull skrå og en pose drops.»

Kløbuboka forteller Mælkonas egentlige navn var Ingeborg Tomasdatter Marstad. Hun ble født i Selbu i 1841, og var altså 84 år ved åpningen av Sveanbrua. I 1881 giftet hun seg med husmann Peder Olsen fra Eidstusve (plass under nedre Eidstu), som da var enkemann med flere barn. Ellers var Peder graver på kirkegården.

Ekteparet drev i mange år fergeleie ved Svean og skysset folk over elva. Prisen for en slik overfart skal visstnok ha vært 7 øre. Når nå brua skulle åpnes, var det bare naturlig at den gamle skysskona fikk æren av å foreta åpningen.

Mælkona er forlengst borte, det samme er stua hennes, men på Sveanbrua står det fremdeles å lese: «SVEAN BRO 1925».

KLÆBU HISTORIELAGS ÅRSSKRIFT

vil også i år være den ideelle julegave til slekt og venner som føler tilknytning til bygda.

Både dette heftet og årsskrift fra tidligere år kan kjøpes i Klæbu Sparebank eller ved å kontakte Klæbu Historielag, 7060 KLÆBU.

LITT OM BIDRAGSYTERNE

Georg Hukkelås, f. 1921 i Hegra. Lektor ved Valdres komm. høyere almenkskole, Aurdal, 1954-64, og ved Gudbrandsdal gymnas, Vinstra, fra 1964.

Ole Svaan, f. 8.4. 1924 i Klæbu. Jordstyretekniker og gårdbruker. Formann i bygdeboknemnda og i museumsstyret.

John Aas, f. 6.11. 1909 i Meråker. Ligningsfullmektig og bureiser i Klæbu. Nå pensjonert.

Ingebjørg Forsberg Edmark, f. Gjølga, f. 8.2. 1932 i Klæbu. Dro til Sverige i 1949. Har svensk folkehøyskole, artium og sosionomeksamen. Arbeider innen sosialomsorgen. Fritidsinteresser er kulturhistorie og teater. Skriver litt.

Bjarne Norheim, født i Stange 9. desember 1905. Teologisk kandidat 1934. Prest i Hamar bispedømme 1936-1971, lengste tida i Vestre Slidre i Valdres. Bor som pensjonist i Vingrom (Lillehammer kommune). Gift med Ågåt Nyjordet. De har tre barn.

Lars L. Forseth sen. født 18.10. 1925 i Klæbu. Gårdbruker på Forseth Østre.

Lørdag den 17. aug. 1985 ble det avduket en bautastein over Jon Hytsagen under nærvær av 75 personer. Ordfører Ivar Myhre holdt avdukingstalen, og Klæbu Musikkorps oktett spilte flere nummer, bl.a. «At far min kunne gjera» og «Gamle jegermarsj».

Lars L. Forseth sen. talte på vegne av Klæbu Historielag, som har bekostet bautasteinen reist.

Et arbeidsutvalg bestående av Ole Lettingvold, Guld-

brand Grendstad og Ole Svaan har forestått planleggingen og det praktiske arbeide i samråd med Torbjørn Bostad.

Bautasteinen er reist på tomte hvor Jo-salen sto, — et forsamlingshus som Jon bygde til bruk for almuen, 1898 - 1916. I et senere nummer av bladet vil det komme en fyldig artikkel om Jon og hans bedrifter, skrevet av prost Skjånes.